PROMIN

ПРОМІНЬ

РІК V БЕРЕЗЕНЬ — MARCH, 1964 ЧИСЛО 3

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department, Ottawa, and for Payment of Postage in Cash.

ПРОМІНЬ

РІК V
Ч. 3

БЕРЕЗЕНЬ, 1964
Виходить раз у місяць

Видає
Союз Українок Канади
Редагує Редакційна Колегія

Наталя Когуська, редакторка; Анна Токарик, голова Союзу; Ольга Войценко, Тоня Горохович, Оленка Негрич.

Передплату висилати на адресу:
PROMIN
P. O. Box 3551, Sta. B., Winnipeg 4, Man.

PROMIN

MARCH, 1964
Monthly Publication

VOL. V
No. 3

Published by
Ukrainian Women's Ass'n of Canada
Edited by Editorial Committee
Natalia Kohuska, Editor

Subscription in Canada $3.50
Subscription in other countries 4.00
Single copy ..... .40

Address:
PROMIN
P. O. Box 3551, Sta. B., Winnipeg 4, Man.

На обкладинці — Тарас Шевченко. Автопортрет.

В ЦІМ ЧИСЛІ:

Іван Драч — Симфонія 1
Надія Лан — Дари Муз 1
Ліна Костенко — Кобзареві 2
Іван Драч — Далекий дівочий голос 2
Валентина Ткаченко — Спомин 2
Ленід Смілянський — Поетова молодість 3
„Н. Н." Відзначення воєнним хрестом 8
Тоня Горохович — Батьки як безпосередні виховники 9
Н. К. Дискусійний вечір 12
Ю. Шкрумеляк — Портрет 12
Ст. Волинець — Памяті артистки 13
І. Гнатюк — „Кобзар" 14
Ol'ha Woycenko — Shevchenko's Cult in Canada 15
Percival Cundy — Marko Vovchok 17
Л. Б. Европейська Конференція СФУЖО 19
Дмитро Міщенко — Сіверяне 20
Відділ для дітей 24
Ганна Черінь — Серед книжок 25
Громадська і родинаа хроніка 27
Річні звіти відділів 29
Домашне господарство 32

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД

Відділ ім. Княгині Ольги в Вегревил, Алта., пані О. Мельничук переслала жертву — $30.00

З нагоди свята в пам'ять Л. Українки й О. Кобилянської в Гемилтоні; збірку переслала пані Г. Олексюк — 17.00

Пані А. Евчук з Давесвю, Онт., переслала жертву з нагоди вінчання сина Володимира й Д. Евчуків $10.00, з відвідин пані Федун $5.00 — 15.00

Відділ ім. О. Пчілки в Йорктон, Саск., з нагоди свята Книжки; збірку переслала добр. Бойчук — 10.00

Відділ Союзу Українок Канади в Годсон Бей, Саск. жертву переслала Юлія Малиновська — 10.00

Пані П. Клюкевич з Венкувер, Б. К., переслала жертву на невянучий вінок на могилу свого мужа бл. п. О. Клюкевича — 10.00

Добр. К. Квасницька, Лашін, Кве. З прощальної гостини п-ва Н. і М. Шевченків переслала жертву 10.00

Відділ ім. Доньки України, Монтреал, Кве., з нагоди ювілею 50-ліття подружжя п-ва П. Бабляків; збірку переслала пані Турченюк — 5.00

Відділ ім. Л. Українки в Транскона, Ман.; жертву переслала пані В. Марадин — 5.00

Пан С. В. Валдстейн з Монтреалу, Кве. — 5.00

Панство І. Дорощуки з Стінен, Саск., з приводу 50-ліття їх подружжя — 5.00

Пані Н. Тріщук, Оттава, Онт. — 5.00

Пані Марія Вавринюк, Едмонтон, Алта. — 5.00

Пані Марія Йонка, Торонто, Онт. — 5.00

Пані Ольга Шевчук, Вишарт, Саск. — 5.00

Пан Йосиф Костецький, Вінніпеґ, Ман. — 5.00

Пані А. Ференюк, Саскатун, Саск., в роковини смерти свого мужа бл. п. Григорія Ференюка — 3.20

Пані Н. Фігуш, Венкувер, Б. К. — 3.00

Пані М. Делаврак, Вегревил, Алта. — 3.00

Пані Н. Зелинська, Вінніпеґ, Ман. — 2.00

Пані Г. Квас, Венкувер, Б. К. — 2.00

По $1.50 Пані: Г. Яремчук, Едмонтон, Алта., — О Фастрига, Гемилтон, Онт., — П. Дверничук, Торонто Онт., — К. Гаврійчук, Торонто, Онт., — М. Солоней, Едмонтон, Алта., — Анна Катрусяк, Саскатун, Саск., — Параня Мельник, Кайстер Сентер, Онт., — А. М. Тріщук, Гол Лейк, Саск., — А. Присько, Норт Бей, Онт., — Н. Коваль, Овкборн, Ман., — Л. Киба, Флин Флон, Ман., — Г. Лазарук, Естевен, Саск., — Марія Чорнюк, Торонто Онт., — Софія Рергун, Торонто, Онт., — добр. Г. Удод, Шіго, Саск., — А. Мельниченко, Форт Вілліям, Онт., — В. Гончарук, Кичинер, Онт., — М. Филипчук, Монтреал Кве., — П. Кузик, Інисфрі, Алта., — М. Королик, Едмонтон, Алта.

По $1.00 Пані: О. Савчук, Едмонтон, Алта. — М. Хребто, Бімзвил, Онт. — Т. Маловська, Давфин, Ман. — М. Кревецька, Вінніпеґ, Ман. — В. Бурстинська, Торонто, Онт. — І. Коропатницька, Норт Соре́й, Б. К. — Г Залузьна, Лак Ла Біш, Алта. — В. Маланчук, Едмонтон — Н. Кос, Едмонтон, — Е. Пронюк, Едмонтон, — Е. Верхомин, Едмонтон, — Е. Охітва, Скарборо, Онт. — А Тарнов, Венкувер, Б. К. — панна Марія Марко, Вінніпеґ Ман. — А. Повалинська, Принс Альберт, Саск. — Марія Ільков, Мусідора, Алта.

По 75 ц. — Пані П. Саламандик, Едмонтон, Алта.

По 50 ц. — Пані: Розалія Фелейко, Гефорд, Саск. — добр. В. Симчич, Едмонтон, — М. Білик, Борден, Саск. — А. Гузій, Вінніпеґ, — Марія Химюк, Вінніпеґ — добр. М. Стефанюк Лак Ла Біш, Алта. — П. Месенчук, Тіодор, Саск. — А. Кріл, Торонто — Р. Осьмак, Брентфорд, Онт. — І. Лакуста, Форнес, Саск. — Н. Мельник, Мирнам, Алта. — А. Погранична, Ніягара Фалс, Онт. — А. Міщук, Гилберт-Плейнс, Ман. — пан Іван Данилевич, Ватерфорд, Онт.

Printed by Trident Press Ltd., Winnipeg, Man., Canada.

ПРОМІНЬ

РІК V БЕРЕЗЕНЬ, 1964 Ч. 3

Іван Драч

СИМФОНІЯ

Сто років — зморшка на чолі Землі.
Всесвітні війни, революцій грози...
Дніпро до ніг стеблиною проліг
І котить славу в сиві верболози.

Поет став морем. Далеч степова,
І хмарочоси, й гори — ним залиті.
Бунтують хвилі — думи і слова,
І сонце генія стоїть над ним в зеніті.

Дно глибшає, і береги тікають,
Аж небо рве свою блакить високу.
І шторми піняться од краю і до краю,
Од Вінніпегу до Владивостоку.

З глибин сердець джерела пружно б'ють —
І шумувати морю, не вмирати,
Хай ллють у нього і любов, і лють,
Тривожну шану, жовч гірку розплати.

Художнику немає скутих норм,
Він — норма сам, він сам в своєму стилі...
У цей столітній і стобальний шторм
Я кидаюсь в буремні гори — хвилі.

Дари Муз

Вкраїна гноблена стогнала. Синів забракло рятувати... Тоді Тарасові настала пора родитись. Бідна мати на мить забулась. Сон-дивина її окутав, зменшив муки: ще ненародженого сина дев'ять Сестер беруть на руки... Кожна йому приносить дар, вкладають замість серця — жар!.. Їх звуть — не відає вона, як і сказати імена.

Кліо-Історія над ним. Ця муза лік веде сторіччям (до смерти в пам'яті носив риси суворого обличчя). — „Розкажеш Світові всю правду про боротьбу народу славну! Твоє правдиве щире слово почують в Світі на всіх мовах!"

Кліопа, пензлики й фарби йому принесла: — „Це від Феба...." Барвистим словом наділила Тараса щедро: „Це від себе!"

Та ось увагу Терпсіхора жагучим танком захопила. Дитя услід веселим зором дивилося — спіймать хотіло...

А Мельпомена — келих долі йому належний розплескала... Щоби душа його ніколи спокою, щастя не зазнала. — „Ти зможеш глибше людське горе високим словом передати, коли с а м лихо переборе ш, біду зумієш подолати!"

Муза Уранія вступила (над всіма зорями цариця), простерла шати, захистила від трагедійної сестриці, сказала: „У темряві ночі, все виглядатимеш Зорю! Минатимеш серця дівочі, шукавши доленьку свою!"

Евтерпа, муза слів високих, дарує медострунну ліру... В душі лишає слід глибокий — любов до людства аж надміру!

І дев'ять муз у танці звиннім, сплелись у ланцюжок руками, всміхнулися і в небо сине сплили весняними хмарками...

Коли прокинулася мати, лежав синок вже біля лона — на личку усмішка щаслива, а на щоці сльоза солона...

**
*

Пройшло життя в труді в стражданнях. Все виконав, що наказали Сестри-музи... І в засланні, вони його не покидали! Він за життя все

Зорю в небі виглядав. І як пішов у небуття, — то слави більшої зазнав: Історія його взяла й на крилах слави піднесла, і нині вже Тараса слово гремить, лунає на всіх мовах!

В античній грецькій мітології оповідається про девять богинь, які були доньками давніх „богів" — Зевса і Мнемозіни. Кожна з них була втіленням певної галузі мистецтва і мала привілей нагороджувати дитину талантом.

Кожна з муз має своє окреме імя і призначення. І так богиня Кліо — це муза історії, науки. Евтерпа — ліричної поезії, Талія — комедії, Мельпомена — трагедії (обидві театрального мистецтва взагалі). Терпсіхора — муза танців, Ерато — любовної лірики, Полігімнія — священих хорових співів, Калліопа — епічної поезії, Уранія — опікунка астрономії. — Редакція.

Надія Лан.

Ліна Костенко

КОБЗАРЕВІ

Кобзарю!
Знов
до тебе я приходжу,
бо ти для мене — совість і закон.
Прости, що я дрібницями тривожу
твій вічний, твій глибокий сон.
А може це не зовсім і дрібниця.
Ти ж бачиш сам, які складні часи:
Великі струси,
Перелом традицій,
Переомислення краси.
І вічний рух —
у всесвіті, у світі.
Лише могила з місця — ані руш.
О, скільки стало в нашому столітті
скалічених і безнадійних душ!
Ну, що ж, не дивно.
Покрутився глобус
в диму, в пожежах, у кривавій млі.
Захворів дехто на морську хворобу,
хитається по палубі землі.
Розхитаний, спустошений і кволий,
біда, якщо в мистецтво забреде,
шукає форм, небачених ніколи.
Шукає форм, нечуваних ніде.
І тут же — просто шукачі прокорму,
і шахраї, і скептики в юрма —
шукають найсучаснішої форми
для того змісту
що в душі нема.
Возрадуйтеся, прадіди печерні,
ось пролунав новітній благовість
в абстракції,
в модерні,
в істерії,
конає в корчах витончений зміст.
І сам на себе поглядає збоку —
чи є в його агонії краса...
Кобзарю мій!
Поете мій високий!
А як же ти поезії писав?
— Я не писав!
Я плакав і сміявся.
Благословляв, співав і проклинав.
Сказати правду:
мало турбувався,
як я при цьому збоку виглядав!

Іван Драч

ДАЛЕКИЙ ДІВОЧИЙ ГОЛОС

Я тебе чекала роки й роки.
Райдугу пускала з рукава.
На твої задумані мороки,
На твої огрозені слова.

Я тебе в Закревській поманила,
Я душею билась в Репніній,
Я в засланні крила розкрилила
В Забаржаді, смуглій і тонкій

Ні мотиль актриса Піунова,
Ні Лікери голуба мана
Цвітом не зронилася в грозову
Душу вільну, збурену до дна.

Я б тобі схилилася на груди,
Замість терну розсівала б мак.
Та мені звязали руки люди.
„Хай страждає, — кажуть, — треба так.

Хай у ньому сльози доспівають
У ненависть, в покару, в огні"
І мене, знеславлену пускають,
Щоб ридали вірші по мені.

Я — Оксана, вічна твоя рана,
Журна вишня в золотих роях.
Я твоя надія і омана,
Іскра нероздмухана твоя.

Валентина Ткаченко

СПОМИН

Неначе хвилі, підвелися сходи
На гору, де могила Кобзаря...
Спинилась я. Поглянула на води,
На біг швидкий славетного Дніпра,
На береги його багатомовні,
Де осінь ходить, урожай збира,
На греблі всі його круті, бетонні,
На всі його заплави і моря.
І так яскраво уявилось нині:
Дитинство козачка... До знань стежки...
Сумна солдатська муштра у пустині.. —
Тараса сходи у життя важкі.
Горну до серця взяті з лугу квіти,
І знову за людьми рушаю в путь,
Рядки пригадуючи заповіту,
Де є й до мене просьба — спом'януть.

Леонід Смілянський

Поетова молодість

Від ред.: Цікавою постаттю в житті Шевченка являється шляхетна княжна Варвара Миколаївна Репніна. Вона обожнювала Шевченка, цінила його талант і від часу знайомства, не переставала клопотатись його долею. З довгої повісті Смілянського ми подаємо лише уривки зустрічей і розмов Шевченка з княжною. (Мати Варвари, княгиня, теж називалась Варвара.)

Незмінно сходились у вітальні до вечірнього чаю. Старий князь і Варвара Олексіевна, коли не хворіли, теж виходили, але майже відразу після чаю повертались до своїх кімнат. Решта присутніх залишались для розмов і розваг. Проте і вони розходились не пізно. Шевченко приніс сюди пожвавлення. То читав свої вірші і поеми, то організовував колективну роботу над оперою, для якої брався сам написати текст. Іноді розважав усіх жартами, або гумористичними історіями, яких знав багато і вмів добре розповісти. Так минали дні, тижні. Більше і більше зближали їх ці вечорі.

У один з таких вечорів Шевченко прочитав свою нову поему „Слепая". Вона справила на присутніх глибоке враження. Жінки не приховували сліз. М'яка, чарівна Шевченкова манера читати ще більше посилювала враження від поеми. Варвару поема зворушила. Після читання вона не в силі була висловити слово. Завжди хвилювання позбавляло її здатности говорити.

Тільки другого дня на сеансі, коли хлопчика повели обідати, вона перша заговорила про вчорашній вечір.

— Я не в силі була затамувати біль у серці, слухаючи вашу поему. Яка краса і який біль!

— Та це, мабуть, Варваро Миколаївно, у вас настрій такий був ще до мого читання. Мені вона такою не здається.

— Не кажіть мені подібних речей. Те, що осяяне справжнім талантом у мистецтві, мене завжди вражає. Так, так, я відчула справжній біль у грудях і, коли б не змогла полегшити його сльозами, напевно кричала б з болю...

— Я дещо помітив, але не думав, що ви так переживаєте.

— Я не можу бути спокійною, коли бачу страждання народу. Я так багато прочитала книжок, дякуючи папа, але я не зустріла жодної де б поет так сміливо черпав з самого дна на-

Т. Шевченко серед членів Кирило-Методіївського Братства. Картина Л. Ходченка.

родного серця. Адже у вас наш народ простий, беззахисний і безталанний народ.

Це не були прості слова.

Шевченко знав від Капніста, що Варвара Миколаївна багато допомагає бідним і хворим селянам і роздала людям усі свої коштовні речі. Він вдячно подивився на неї.

— Зворушили Ви мене, Варваро Миколаївно. Ваша доброта це найкоштовніший скарб, яким небо заквітчало Вашу благородну душу...

Очі її засвітились радістю. З запалом вона промовила:

— Сьогодні вночі я буду гаряче молитись, щоб Бог дав вам силу на все життя кликати серця людські до покори і терпіння в стражданнях своїх, бо ж кожна мука наша і кожен біль — то є покарання Його за наше затемнення віри, за наші гріхи, які, можливо, зрозуміти нам ще не дано. Нехай душа ваша буде завжди надхнена вірою, а перо ваше нехай оповідає про це всім.

Шевченко уважно подивився на збуджене обличчя Варвари Миколаївни, не знайшовши що відповісти. А вона вже біля дверей обернулась і додала:

— Коли Глафіра продасть свою першу картину і віддасть мені гроші, як вона обіцяла, я накажу зробити золоте перо і подарую його вам, щоб ви все життя памятали про нашу розмову.

І перше ніж Шевченко встиг знайти слова подяки за її увагу й оцінку його поеми, вона швидко вийшла з майстерні, а Тарас Григорович довго після того сидів біля мольберта й дивився в глибокій задумі на ще не завершений портрет дитини.

**
*

Повертаючись до себе після вечорів у вітальні великого будинку, Шевченко довго працює при свічках над рукописами. Ніхто не знає, як після жартів, пісень, гри на роялі він до пізної ночі, а часом і до ранку міряє з кутка в куток свою кімнату, часом сідаючи на хвилину до столу, щоб прокреслити на папері новий рядок. І ні з ким тут не може він поділити свої думи, що привіз із широкого степу до цієї тісної кімнати в одному з численних флегелів яготинської садиби. В такі ночі знову хочеться бути в Петербурзі серед друзів. Їм би він повідав усе, що діється тут і іменем кого. Так у княжни Варвари боліла душа і рвався з грудей крик... А хіба не болить у нього на серці і не кричить задушеним зойком душа, як та чайка понад Дніпром? Ну, звичайно, вона стоїть на вколішках перед кіотом у своїй кімнаті до півночі, і її біль гасить молитва. Яка ж молитва втишить його біль? Де ті слова? Та й чи зарадять йому слова?

Він пише до Петербурга своєму другові Григоровичу, секретареві Академії мистецтв, що йому страшно дивитись у своє грядуще, хоч зараз у своєму особистому житті йому добре...

— — — — — — —

Коли розійшлись з вітальні і настала ніч, Варвара відіслала до інших покоїв дівчину, що звичайно спала в одній кімнаті з нею. Тепер вона хоче залишитись на самоті. На її столі вже надписаний конверт.

„Панові Шарлю в Женеві, Швайцарія."

Перш ніж почати листа, вона напружено думає. Потім з якоюсь рішучістю в рухах починає писати:

„Звут його Шевченком. Запамятайте це ім'я, дорогий учителю, воно належить до мого зоряного неба. Пройшовши крізь горнило нечуваних страждань, він зробився художником за порадою одного з великих людей сучасного мистецтва і поетом — тому, що народився ним."

Як важко зібрати думки. Вона й не помітила, що за вікном усе залите місячним сяйвом. І її обличчя, коли вона нахилилась до вікна, стало ще блідішим. Легкою тінню вимальовується довкола будинку пойнятий глибоким сном парк з легкими хмарами пухнастого снігу на гіллі. Зовсім не пізно ще... Звичайно в такі години ще сиділи в вітальні. Це — до його від'їзду. Бринів його мякий голос. Іноді рядки хвилюючих віршів, іноді пісня... Небо обдарувало його генієм. Тихою мовою він умів перемагати навіть тих, хто був байдужий до нього. Коли він читав, вони не тямилися в радісному захваті від чарівної музики його слова. І несли кожен у свій куток сльозу радости в серці... Тепер відразу після чаю розходяться всі — ніхто не хоче залишатися у такій затишній, улюбленій всіма маленькій вітальні... Ні, вона не може зараз писати про це учителеві. Зовсім не відстоялися думки і не вгамувалося почуття. Що ж, молитись, молитись.

Вогник трьох лампад метушливо миготить у півмороці кімнати, і здається, суворі обличчя і постаті святих вийшли з кіота, обступають її, і невдоволено міниться їх погляд... „Ти навчаєш людей смирення... Посій в душу його, покору, навчи його кротості, надхни геній його любов'ю..."

Вона завмирає на хвилину, ніби хоче почути відповідь на свою молитву. Але відповіді

немає, і вона втомлено, мляво сідає долі на підібгані під себе ноги. Їй хочеться молитись, але потрібна інша, не звичайна, щоденна молитва, — інші слова, інша розмова з Богом, якому вона так безмежно віддана: „Невже всі мої благання надхнути його смиренням і любов'ю до людей — марні? І моя молитва не в силі погасити в ньому люту ненависть до своїх ворогів... І коли істина — той, хто підняв меч, від нього й загине, то невже він повинен загинути? Але що непокірнішим і бунтівлівішим стає його геній, то глибше люблю його я. Ні, він не повинен загинути! Недаремне я полюбила його від усієї душі. Полумя кохання, що горить перед моїми очима, палить і вбиває мене. Почуття, ще дужче беруть мене в полон. В моїй уяві постають пекучі картини пристрасти... Віра моя затьмарюється... Боже, коли б він сказав мені хоч одним словом, хоч натяком про свою любов до мене, я відповіла б йому пристрасним коханням... Що я?.. Хіба це молитва!.." І тільки тепер помічає вона, що вже не стоїть на вколішках, а просто сидить на підлозі перед образами і похмурі обличчя святих схилились над нею...

***

Музика і гомін у вітальні не вгавали. Варвара ніяк не могла опанувати себе. Висихали сльози, поверталась ясність думки, але неспокій не зникав. Вона знову спробувала сісти до свого маленького бюрка. Але потрібних слів, щоб закінчити листа до вчителя, уже не знаходила.

Прислухуючись до гри і вигуків у вітальні, вона думала: „Чому вони всі в один голос кажуть мені, що я мушу бути самотньою, чому лишають мені тільки зречення всього мирського, того, що так люблять самі. Чому? Чому? Чому?.. Нехай дадуть відповідь..." Металась по кімнаті, сама не розуміючи, що діялось з нею, не в силі ні приглушити свої думки, ні зрозуміти себе. Відчувала тільки, що і знову, як уже не раз, прийшла та жагуча ніч, коли якийсь дивний пекучий потік пристрасті вдирається в її істоту, ламає й нищить усе, навіть мисли її і страх за себе, за свою віру... Готуючись до сну, повернула ключ у дверях і стала перед великим дзеркалом. Дивилась сама собі в великі задумані очі з імлою душевної муки.

Крізь відчинене вікно задушлива ніч струмила запаморочливий аромат пізніх квітів. І вже стоячи навколішках перед образами і майже непритомніючи, вона шепотіла, метушливо задихаючись:

— Боже милосердний! Я знов падаю. Падаю... Допоможи мені. Подай правицю і виведи на твердий і стрімкий берег...

Вранці, після безсоння, не доторкнувшись до сніданку, вона пішла до своєї кімнати і незабаром звеліла покликати до себе Капніста.

— О, вже бачу, — вигукнув він ще на порозі, свіжий, чисто поголений, веселий, — знову мігрень... Адже ж так,

— Олексію Васильовичу, ви просили дозволити вам умовити по дружньому Тараса Григоровича, коли він знову зявиться в наших краях, не залишатись у нас надовго. Це — заради мене. Я не даю вам такого дозволу. Я сама скажу йому це... Але, Боже мій, як ще нескоро він зявиться тут!..

***

На столі розсипані в безладді листи і серед них нерозкритий конверт від Варвари. Її листи він читав на самоті, як і писались вони — завжди на самоті, в маленькій кімнаті, далеко за північ, у тихому, зануреному в глибокий сон будинку. Тарас відсунув жужмом інші і розпечатав її лист.

Ні, вона не зве його ні „милостивим государем", ані „курінним товаришем", ані „коханим земляком"... — „Мій добрий Тарасе Григоровичу! Я так раділа вашому злету та от ви знов опустили крила..." Вона настоює, вона вимагає від нього піднесення сил і віри в самого себе заради досягнення його благородної, каже вона, мети. Він повинен визволити з неволі своїх братів і сестер, викупити їх, без чого його геній не зможе вільно творити, без чого і душа його не зможе дихати свободою... Ні, це не пусті слова в неї, не манера гарно висловлюватись. Вона хоче справді допомогти йому. Ось і гроші зібрала за його гравюри. Їх ще не вистачить, щоб визволити рідних з кріпацтва, але це ж допомога і не лише словами...

Він знову схиляється над її листом. Вона настоює, щоб він присилав ще сто білетів для замовлень на його „Живописну Україну" — вона поширить їх серед своїх знайомих. І знову закликає бути наполегливим і певним своїх сил у роботі, щоб досягти мети, обіцюючи щиру допомогу від себе і своїх друзів.

Якісь надто звичайні, але для нього повні знайомих уявлень слова наприкінці листа спинили його увагу. „Всі сплять, вітер свище". Він заплющив очі — і враз, ніби дивом якимсь постав перед ним грандіозний яготинський парк, овіяний сніговим чаром, і панський дім, занурений у зимовий сон, і одиноке, тьмяно освітлене віконце в її кімнаті, з образами і чадним ду-

хом нагорілих у лампадах гнотів. І ось вона — то нахиляється над столом і поволі, в роздумі, пише рядки цього листа, то підхоплюється і тулиться обличчям до вікна, намагаючись побачити оповитий віхолою парк. За вікном свище вітер, а на шибах вікна щось химерне живописує мороз — може, ноти її сердечної муки за людей, за нього, далекого і непокірливого, за долю свою невиразну, як і ота ніч за вікном... А все живе довкола спить, спить...

І остання її фраза — така незвичайна для нього, як і в інших її листах, але — мов краплина жаданого тепла в серце: „Вперед же! Хай буде в душі вашій світло!"

Він підводиться і, замислений, іде до вікна. Притискається обличчям до помережаного скла „Спасибі тобі..."

Десь на дзвіниці коротко вибивають години — одна, дві, три. Про що він? Ага... „Все спить, вітер свище..."

***

Парк уже облетів, і по вкритому жовтим листям плесу ворушиться холодна ряботинь.

Шевченко і княжна Варвара Репніна.
Рисунок В. С. Кравченка.

Під протилежним берегом за наказом княгині рибалки човном тягнуть сіть.

— Ви приїжджаєте вдруге цього року і щоразу — це тільки мить, не більше.

— Минулого разу я прогостював тут чотири дні.

— Цього досить чи, може, навіть багато?

— Мені так здається.

— Ви кажете щиро?

— Звичайно.

— Скільки часу ви не були тут?

— Більше як півтора року.

— І чотирьох днів — ви уважаєте — досить?

— Так треба.

— З вами говорили про це?

— Олексій Васильович. Він прислав мені лист.

— Я не доручувала йому.

— Я знаю. Він писав.

— Тарасе Григоровичу, я нікому не дозволяю втручуватись. Проте це робиться незалежно від мого бажання.

— Він просив мене по дружньому не залишатись у вас надовго. А він друг і давній помічник вашої сім'ї. Отже його бажання...

— Є й наше бажання — це ви хочете сказати?

— Варваро Миколаївно, я не знаю, хто цього хоче, але це розумно...

— Тарасе Григоровичу, я обіцяв Капністові, що про це я говоритиму з вами сама.

— Але ж ви докоряєте мені, що я сьогодні їду. Ви хочете, щоб я залишився?

— Яке ж може бути в мене інше бажання?

Варвара Миколаївна бере Шевченка під руку. Ніколи досі вона не робила цього. Йому здається що вона тримається його за лікоть пальцями, так легко і нерішуче вона торкається його. Вчора і позавчора, коли він приїхав, вона була запальною і балакучою. Він пізнав її вдачу і палкий темперамент. Ніхто не дав би їй тридцять шість років. Слова наче забігали попереду її думок. Вчора після вечірнього чаю, як і тоді, півтора року тому, в малій вітальні вона щебетала без угаву і дивувала всіх. І довго не дозволяла йому піти.

Зараз вона тиха, слова немов з великим трудом дістаються їй. Думки її він встигає прочитати на обличчі. Сьогодні її слова відстають від думок.

Кілька хвилин вони йдуть мовчки. Вона чомусь дивиться на вогкі, принишклі дерева. Клени давно вже скинули листя. На липах воно по-

буріло і з якимось змовницьким шурхотом падає, наче крапає на алею. Лише невеличкий гайок пізніх дубків не кидає на землю свого пожовклого листя і прислухається до його шелестіння, як до любих йому думок і мрій. Так здається Варварі Миколаївні. І, немов забувши, про що говорилося, вона питає:

— Вам не здається, що осінній парк про щось думає? Ще трохи, зовсім трохи — і ми почуємо, про що...

Очі її починають блищати як і вчора. Вона жвавішає. Її рука міцніше торкається його ліктя.

— Цікаво було б довідатись про що..., — говорить Тарас Григорович. — От наприклад, оті дубки...

— Ну, вам вони цього не скажуть. І не прислухайтесь. Вона всміхається.

— Справді, — говорить Шевченко, — не скажуть, але все-таки здається, що ось-ось прошелестять, і ми довідаємось.

І вони сміються обоє.

— Зараз ви поїдете, — каже вона по паузі, і очі її знову тьмяніють. — І стане пусто в маєтку, як і було торік, коли ви покинули нас. Ні, ще пустіше. Тоді жив був папа, більше було людей удомі. Цього року рано розїхались усі. І не засвітяться канделябри в малій вітальні увечорі, мовчатиме рояль, ніхто не проспіває і не прочитає вірші, як це робили колись ви.

— До вас часто приїздять сусіди.

На її обличчі гіркувата усмішка.

— Посидять вечір і зникнуть. І в душі вони зникають перш, ніж застигає вдалині тупіт їх коней... Невже ви не приїдете ближчим часом?

— Я приїду незабаром, привезу нові вірші, пісні. Засвітимо світло в вітальні і будемо читати вірші.

— Мрію про це, Тарасе Григоровичу. Я не просто люблю ваші вірші. Я кладу їх собі в серце. І я мучуся від того, що в жодному з них немає того, без чого душа моя мертва — визнання Бога і нашої мізерії перед Його величчю. Дайте відповідь.

— Я відповім на це у віршах, що їх зараз пишу. Це не буде на догоду вам, але моя віра в тому.

— Пришліть мені, коли надрукуєте.

— Вони не можуть бути надруковані. Я пишу їх для свого альбома, який назвав „Три літа". В цьому році я закінчу цей альбом і колинебудь прочитаю вам.

— Ви й тепер, як і півтора року тому, залишаєте мене в тривозі... Але памятайте мою пораду. Це врятує вас завжди. А тепер ходімо, коні, напевно, вже подані.

Вона не провожає Шевченка до підїзду будинку, де жде його коляска, а спиняється серед алеї на деякій відстані од воріт парку.

— Я чую голоси біля будинку, — каже вона, — і попрощаюся з вами тут. Щасливої путі, і нехай береже вас Бог, Тарасе Григоровичу.

— Прощайте.

— Але ж незабаром ви, як щойно пообіцяли, навідаєте нас?

— При першій нагоді.

Він цілує їй руку. Варвара Миколаївна відповідає йому міцним потиском гарячої руки, потім цілує його в чоло і швидко, не оглядаючись, іде в напрямку до веранди. Шевченко повертає до воріт.

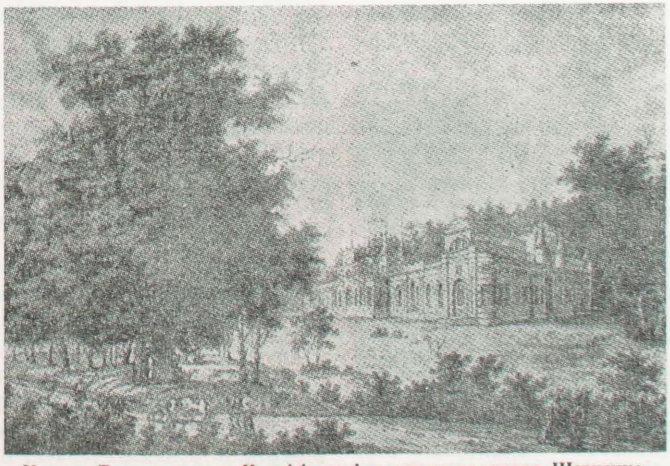

Маєток Тарнавських в Чернігівщині, в якому гостював Шевченко в часі своїх поїздок по Україні.

ВІДЗНАЧЕННЯ ВОЄННИМ ХРЕСТОМ ПАНІ ДОБРОДІЙКУ ЛЕОНІЮ СЛЮЗАР

В пам'ять відродження Українських Збройних Сил президія Української Національної Ради схвалила 8-го березня, 1958 р. закон про встановлення пам'яткового знаку на орденській стрічці під назвою: „ВОЄННИЙ ХРЕСТ".

Міністер Воєнних Справ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ опублікував цей закон в Наказі ч. 5 з датою 25-го червня, 1958 р. Не будемо тут передруковувати цілого закону, але скажемо загально, що він надає право ВОЄННОГО ХРЕСТА тим особам, які приймали участь від 1917 до приблизно 1948 років у визвольних змаганнях нашого народу за свою державність. Останні формації це вже партизанські.

Президія УНРади мала на увазі — встановлюючи цей ВОЄННИЙ ХРЕСТ — не тільки відзначити особу, яка брала участь у визвольних змаганнях, але щоб і на далі пам'ять про тих, що воювали за визволення Батьківщини, залишилося б у нащадків як спадщина регалія без уваги на їхню стать. Як бачимо Президія УНРади надає цьому ВОЄННОМУ ХРЕСТОВІ великого значення й сантименту.

Ця небуденна подія діткнула не тільки борців-чоловіків, але й жінок, які в той чи інший спосіб приймали активну участь в боротьбі за визволення Батьківщини, чи зо зброєю в руках, чи як сестри жалібниці, чи як військові уряднички, бо ж ці жінки-героїні підставляли своє чоло небезпеці нарівні з чоловіками.

В Монтреалі, у відділі Союза Українок Канади „Доньки України" є одна особа, яка теж приймала участь у визвольних змаганнях і відзначена за це БОЄВИМ ХРЕСТОМ СИМОНА ПЕТЛЮРИ, а також удекорована ВОЄННИМ ХРЕСТОМ. Цією особою є д-ка Л. Слюзар, одна з небагатьох жінок українок Канади, які мають такі високі відзначення.

Полковник Вальдштайн відзначує хрестом добр. Леонію Слюзар. На знимці стоять: Карпів, Хортюк, Суп.

В суботу, 7-го жовтня, 1961 р. увечері по Вечірній Відправі та після Молебня на інтенцію Українського Народу в Соборі св. Софії відслужено о. протопросвітером В. Слюзарем, капеляном Союза Бувших Українських Вояків в Канаді і капеляном першої Станиці С.Б.У.В. в Монтреалі, відбулося удекорування ВОЄННИМ ХРЕСТОМ 12 членів 1-ої Станиці, серед яких була і д-ка Л. Слюзар.

Згадуємо про особу д-ки Л. Слюзар ще й тому, що вона прибувши до Канади 1924 р. відразу кидається у вир народної праці зо своїм чоловіком о. Володимиром. Перебуваючи на їхній першій парафії в Шіго, Саск. засновує там 1925 року перше жіноче товариство ім. Ольги Кобилянської, яке пізніше вступає в ряди Союза Українок Канади. Того самого року говорить вона на Народному З'їзді в Саскатуні. Про цю подію згадується в історії СОЮЗА УКРАЇНОК КАНАДИ за перших 25 літ, що д-ка Л. Слюзар „була перша жінка, що виступила з промовою на українськім народнім зїзді в Канаді", та що її висловлені думки стали „основою серед завдань Союза Українок Канади", до створення якого закликала вона у своїй промові, ставши в той спосіб одною з основоположниць цієї могутньої й надзвичайно корисної організації в Канаді. Прибувши 1926 р. зо своїм мужем о. Володимиром до Монтреалю, стає вона одною з основоположниць теперішнього Жіночого Товариства „Доньки України". Обоє стали вони й членами основоположниками Союзу Бувших Українських Вояків в Канаді.

Нехай цей скромний — хоча і опізнений спомин, буде одинокою заплатою людині, яка все своє життя віддала безкорисно для добра свого народу.

„Н. Н."

СПРОСТУВАННЯ

В ч. 12 з грудня, 1963 р., на ст. 14 „Променя" в новинці „Зустріч з Ізидорою Косач-Борисовою" подано помилково ім'я Оксани Косач-Шимановської, що живе в Празі. Правильно має бути: **сестра Лесі Українки Ольга Косач-Кривинюк, що опрацювала „Леся Українка — хронологія життя і творчости".** За похибку перепрошуємо.

Редакція.

Тоня Горохович

Батьки і їх роля у вихованні

БАТЬКИ ЯК БЕЗПОСЕРЕДНІ ВИХОВНИКИ

(Продовження)

Виховування — це мистецтво. Усі професії, що зв'язані із формуванням людської душі, мають складніші завдання як, наприклад, малювання образу, компонування музичного твору, плекання рослин чи будування величавих будинків. Виховування вимагає вкладу серця і всіх духових сил. Успішне виховання не може здійснюватися тільки за примінюванням формул, правил, вивчення теорій. „Науково" вихована дитина буде „чудовищем" гідним співчуття, так само як і людські взаємини, хоч і основані в СССР на наукових теоріях марксизму-ленінізму, все були і будуть там, де є нещирість і теоретизування далекими від проповідуваної рівности і братерства.

Вихованням займаються не тільки батьки, учителі, священики. Виховуються не тільки діти. В подружі вчать себе взаємно батько і мати, мистці, політики, журналісти, письменники поучують громадянство. Ми всі вчимо себе взаємно кожного дня, в кожному середовищі. Вартості виховників залежать не так від того наскільки вони вивчили виховні методи, але найбільше від того наскільки вони розуміють виховні цілі і свою відповідальність, наскільки спроможні вони стати прикладом для своїх вихованків. І хоч виховання найскладніше з усіх творчих процесів, проте воно приносить найбільше щастя людині. Батькам це щастя і відповідальність найбільше відомі і зрозумілі. Але все ж таки деякі життєві правди в певних періодах історії примінюються наслідком актуалізації і наголошування інших вартостей. У нашому часі увага спрямована на досягнення науки. В минулому столітті настала зміна у положені жінки. Змагання до рівноправности жінок в економічному і соціяльному житті наслідком винайдення багатьох машин приймає у деяких випадках шкідливі вияви. Сьогодні більшість матерів не виховує дітей, не творить домашнього огнища вкладом духових сил. Велику частину материнських обов'язків виконує модерна нянька-телевізія, а жінка вибирає інший шлях вияву своїх сил і спроможностей. Погоня за заробітками, аби стандарт побутового життя піднести на ще вищий рівень, свідчить про неправильну оцінку вартостей у житті родини, про щораз то більше незацікавлення жінки природнім для неї і найбільш шляхотним фахом — виховуванням потомства. Величезний розвиток знання з різноманітних ділянок життя наші діти абсорбують у школах, університетах. Але найбільш потрібні їм предмети — штука життя, володіння своїми вродженими нахилами, набування добрих звичок, відношення до Бога, народу, до ближнього, життя з самим собою — все це залишається на призволяще.

Коли ми згадували про передумови доброї виховної атмосфери в сім'ї, ми все зверталися до найбагатшого його джерела — до співжиття поміж батьками і всіми членами родини. Дивлячись на поведінку батьків, діти не тільки їх наслідують, але й формують уявлення про вартості життя взагалі. Атмосфера дому для зростання в ній гармонійних дитячих характерів настільки важлива, що подружжя ще заки уходить у родинний зв'язок повинно б зважити усі передумови для плекання її, зрозуміти вагу культури домашнього життя і відповідно підготовитись до її плекання. Всі знаємо такі доми, де кожний себе добре почуває, де приємно проходить час, де відпочивається серед цікавих розмов, приязної атмосфери і щирих людей. В таких домах лад й порядок не тільки у зовнішньому вигляді хати, але й у цілій системі щоденного життя, у цілості взаємин поміж членами сім'ї. Свята і будні в домашньому житті, аби могли ставати моментами глибоко пережитих вражень, аби могли дати корм не тільки для заспокоєння фізіологічної потреби, але й голоду душі і серця, вимагають уваги, піклування, часу і творчого зусилля. Все це може виконати найкраще жінка — матір. Коли ж вона в більшості поза хатою і нею мало цікавиться, а життя дома зводиться тільки до рідких зустрічей родини при столі, а сама хата служить як готель, тоді така сім'я не може мати духа спільноти, не буде тяготіти до дому і не шукатиме в ньому пристановища у кожній потребі. Тому й так багато протестів проти того, аби матері йшли на працю, хіба як змушує до цього конечність. Великий процент працюючих матерів у нашому часі не завжди свідчить про справжню необхідність цього для добра родини. Праця матері у стабільних економічно упорядкованих відносинах — це своєрідний люксус. Мати часто працює на те, аби вдома було більше гро-

шей на щораз то нові одяги, меблі, люксусові улаштування ,телевізії, чи інші машини. Працююча жінка, що має свої гроші, згодом привикає до цього стану, вона перестає „смакувати" у домашньому житті.

Прикладом двох типів матерів може послужити нам література. Докія Гуменна у своєму оповіданні „Жадоба" дає знамениту ілюстрацію такої емансипованої мами. Геройка цього оповідання, яку письменниця поставила у винятковy і скомпліковану психічну ситуацію, замість краси і справжньої жіночости у тайниках серця і душі, виявила нічим неоправданий гін до усамостійнення, до неприродніх форм своєї духовости. Сюжет оповідання розказує як науковець-окуліст урятував зір молодій талановитій, з надприродньо розвиненими змислами слуху і дотику (як це буває у сліпих талантів), дівчині Галині. Вони одружуються, мають двоє дітей, люблять, матеріяльно забезпечені, мовляв усі передумови для щасливого сімейного життя існують. Але гін до усамостійнення, до виявлення своїх здібностей розвинувся у неї після кількох років сімейного життя настільки, що вона залишає дім, дітей віддає до дитячого будинку, долею чоловіка перестає зовсім цікавитися. І чим же вона доказує свою рівноправність і свою творчу оригінальність? Здобуває мужеський фах — фабричного зварювача-слюсара, а коли й це її не заспокоїло, стає парашутисткою. Щойно після цього уважала, що здобула в житті ціль. Згодом вертається з дітьми до чоловіка і наново відбудовує зруйноване життя.

Леонід Мосендз виводить постать матері в „Останньому пророці" змальовуючи її з найглибшим знанням порухів жіночого серця, з тонкістю досконалого психолога і майстра. Елісеба, героїня цього твору — це біблійна Елисавета, мати Івана Христителя. Ніжна дружина, глибоко релігійна, мужньо зносить кару за бездітність. Вона перейнята долею народу. Тому віддаючи його на службу Богові й народові, страждання її тимбільші. Оглядаючи присмерклу далину у вечір, коли пережила стільки мук прилюдної ганьби, зустрівшись із обмовою сусідок біля криниці, роздумує: „Яка ж дорога, безконечно прекрасна й боляче близька ця земля! Предки досягли її з великим зусиллям і боротьбою, предківська кров покропила межі дідизни. Але варта вона, стократ варта тієї пролятої крови, тих зроблених зусиль. Та не лише проллятої. Але й тієї, що може треба буде пролляти в обороні могил предків і осель нащадків. Варта вона столітніх сподівань, минулої слави й прийдешніх жертв!.. О, як варта!.." (стор. 15) Елісеба інша від гебронських жінок. Не подобалася їй та покора і та роля „мітли", що її сповняла у жидівському суспільстві жінка. Елісеба з Галілеї, а там жінки інші. Тому вона й молиться з думкою про народ, не в першу чергу про себе. „Боже єдиний! Ти бачиш страждання народу мого! Наче лев здобич ухопив нас чужинець і саме ім'я наше хотів стерти з лиця землі. Здійми з мене прокляття безплідности, дай мені дитину, даруй мені сина! Не буду нарікати, ані стогнати, ані ридати, як покличе Його Месія. Сама віддам Йому дитину свою".

Виховуючи сина, що народився вже після смерти батька, шукала небуденних заходів, таких, що могли б сповнити вплив батька і матері. Розказувала синові історію Ізраеля, про єгипетську неволю, про ролю Мойсея в житті народу. Свідки минувшини з довкілля багато їй допомагають у вповюванні віри в майбутнє Ізраєля, в розбуджуванні патріотизму. Цим всім знайшла правильний шлях до серця сина, знайшла способи зв'язати його душу із своєю міцними духовими вузлами. Образ матері у „Останньому пророці" Л. Мосендза сповнений чаром і глибиною. Він повинен бути близьким українським матерям не тільки подібністю долі біблійного ізраїльського й українського народів, але як справді глибокою і вірною філософічною інтерпретацією жіночости й материнства. Слідкуючи уважно за переживаннями Елісеби, доглянемо у них стільки справжнього мистецтва у її поведінці з сином. Відвівши сина до Єрусалиму в назореї, розлучаючись з ним на завжди, після цілонічних роздумів і сну про Праматір усіх поколінь її народу, уже без болю і жодного сумніву в серці звертається до нього. „Прощай, сину! Мабуть уже не побачимося. Тут розлучимося, тут кінчаються мої обов'язки й починається твоя повинність. Я віддала Єдиному й народові його все, що маю — тебе! Віддай же й ти, сину. Віддай з утіхою і радістю! Усі вороги твої, що проти тебе обернуться, понижені будуть, а ім'ям твоїм підтвердиться вічність народу і свобода поколінь. А тоді згадай і про матір свою, що через неї сталося все це нам..." (252).

Мистецтвом називаємо виховання не тільки тому, що воно у кожній ситуації творче, неповторне, вимагаюче духового зусилля і культурної бази, але й тому, що воно приносить радість, сповняє серце виховника щастям, коли він спостерігає ріст духа, любов дітей до тих

ідеалів, що формують здорову людину.

Моя приятелька часом знемагає у боротьбі із виховними трудами. Ігор, як кожний нормальний і духово розвинений хлопець захоплюється машинами, великими будинками і всім, що пізнає він у американському побуті. В його уяві Америка — це країна, де все найкраще. Як же тоді зрівноважити все це, що дитина бачить кожного дня, теоретичною Україною? Один випадок, коли Ігор, вернувшись із шкільної прогульки до молочарні, захоплено оповідав про машини і спеціялістів — провідників підприємства, мама використала його для розмови із сином. Інтуїція їй підказала, щоб розповісти Ігореві про свою прогульку у Львові до Маслосоюзу. Львівський Маслосоюз — це не просто собі підприємство, але багатюща історія боротьби українців за своє існування, це доказ живучости і відпорности нашого народу, це нагода розказати цікавого про пригоди, гарні вчинки молоді, старших. Мама розказувала, і поринувши у свої дитячі спогади, перейнялась розповіданнями. Настрій уділився і синові. Він погодився згодом, що і в Україні були і є високі спеціялісти, великі молочарні і ... багато інших, куди цікавіших місць для шкільних прогульок.

Михайлик і Юрко заздалегідь раділи, що поїдуть в неділю на фарму. Скільки то всіляких плянів вони вже поробили на цей день. Аж тут мама сказала, що прибуде до Торонта промовляти на святі 22 Січня президент УНРади, особистий її знайомий. Великий бунт і спротив, невдоволення. Але терпелива кількакратна розмова матері з дітьми розбудила зацікавлення хлопців президентом настільки, що вони забули про фарму і самі постійно зверталися за все новими інформаціями про нього. І звідки він приїде, чи з України?..., хто його зустрічатиме? чи він дуже старий? і як мама з ним познайомилася? і чи дідусь його знав? Питанням не було кінця. Тяжкий був горіх для матері, бо ж уява хлопців малювала картину далеку від дійсности. І струни не можна було перетягнути. Все ж неудавана любов, щирість і пошана матері до особи президента С. Витвицького уділилась хлопцям. Вони були на святкуваннях, мали змогу зустрітися і говорити з гостем і ніяк не жалували за фармою. А в їх уяві залишився реальний образ людини, що є репрезентантом української влади, залишився і спомин про мамине дитинство зв'язане з ним.

Героями сучасних дітей, що їх вони хочуть наслідувати, не є постаті із української чи світової дитячої літератури, але спортові чемпіони, голівудські зірки чи персонажі телевізійних програм. І це хоч і самозрозуміле, але ніяк не згідне із нашими виховними цілями. Бо де ж тоді ті зразки дітям до наслідування? На чім будуватиметься їх уявлення про героїчне, велике, ідеальне? Біографії великих постатей подають нам багато цікавого матеріялу про те, як батьки використовували літературу у вихованні. Батько Роберта Бровнінґа дбав не тільки про щоденні синові розваги в дитинстві, але стимулював його в кожному періоді життя до засвоювання літературних вартостей. Коли п'ятирічний Роберт докучав батькові питаннями про Гомера, Трою і її зруйнування, то він не збув його відчіпною відповіддю і не післав дитини бавитися своїми іграшками, але з крісел і столиків збудував Трою, поставив трон, посадив на ньому малого, назвав його Пріямом, кітку, що бігала під столом назвав прекрасною Геленою, а котів, що дерлися під вікном в городі, іменував Агамемноном і Менеляусом, які збурять Трою, щоб здобути Гелену. Цим батько виплекував у сина зацікавлення до поезії грецької мови, збуджував творчу фантазію, формував велич душі.

Усіх невичерпаних можливостей, щоб збагачувати дитяче життя дійсними приємностями у зростанні дитячої духовости і спрямуванні її в бажаному напрямі годі назвати. Вони такі ж багаті як саме життя, як многогранною є людина. Великі особовості, а такими хочуть бачити своїх дітей батьки, зачинають формуватися духово з перших моментів життя під впливом батьків. Вони дають їм ідеї, зразки емоцій і думок, основу щоб на ній будувати своє дальше життя. Дитина не будує своїх уявлень про світ і людей з порожнечі, вона мусить обсервувати поведінку інших дітей, людей на фільмі, персонажі в книжках. Та найбільше впливають на неї люди, що мають найсильніший авторитет і постійний контакт — це мати і батько. Для них вони найбільші зростом, найсильніші, наймудріші, всевидючі, всезнаючі, чудодійні, коли жорстокі і грізні так з ніжности й любови, відважні і незрівняні, дитячі мама і тато це їх оригінальні „король і королева". Вони повинуються їм, наслідують їх, не усвідомляючи цього, хочуть бути такими як вони. Христос свою науку подавав, не маючи ніяких засобів контакту з людьми крім слова і тих містерійних таїнств, які Він творив; Його проповіді не мали спеціяльно спрепарованої композиції чи логічної побудови, їх ніхто не записував і не друкувались

вони. Учні сідали довкола Нього, була безчасова тиша. І казав Він: „Блаженні убогії духом, бо їхнє є царство небесне". Учні сприймали це і несли між народ. А слова Христові передавались довгими роками з покоління в покоління аж поки Євангелисти їх не записали. Це був духовий корм, людина без нього жити не може. Так наші діти чекають на нього.

ДИСКУСІЙНИЙ ВЕЧІР ПО ВИХОВАЛЬНІЙ ТЕМІ У ВІННІПЕҐУ

Користуючись статтями педагога Тоні Горохович, що поміщуються в журналі „Промінь" і за проектом Союзу Українок Канади, відділ ім. Лесі Українки у Вінніпеґу зорганізувава 29-го січня, 1964 р. перший такого роду дискусійний вечір.

Вечір показався успішним. На нього прибуло поважне число зацікавлених, а це свідчить, що питання виховання дітей, молоді, в дусі української культури, в дусі ідейности і патріотизму є не тільки актуальним, але й пекучим. Воно обходить як матерів, батьків, так і не менше зорганізоване суспільство. Програмою вечора керувала молоденька членка освітнього комітету, пані Галина Богонос. Статті та поодинокі питання реферувала редакторка Н. Когуська.

Ціллю таких вечорів, що їх зараз проєктує Союз Українок Канади по своїх відділах є передусім, щоб зрозуміти проблеми, що їх зараз мають українські молоді матері у своїй виховальній праці; друге, щоб через дискусії, реферування виховальних питань скріплювати в молодших матерів віру в їх велике завдання, а третє: щоб з дискусій, які випливатимуть над порушеними точками, ми могли слідити і вивчати та розуміти психологію дитячого віку і застосувати в ній нашу національно виховальну програму.

І ось крім проблем та проектів домашнього виховання, на нашім вечорку в дискусіях заторкувались справи і громадського характеру, що безперечно мають відношення у виховальній праці дітей, як напр. їх довкілля поза домом. В деяких місцях дискусія пішла по лінії шукання причин чому у нас щораз більший занепад ідейности, щораз менше зацікавлення громадськістю, втеча від обовязків, ідеферентність...

Одним з поважніших перших питань було оскільки молоді матері користають із статей на виховальні теми, що поміщуються в „Промені".

Загальна відповідь була дуже прихильна, підкреслено важливість такого виховального матеріялу і цінність думок авторки. Лише дехто з молодших матерів щиро признається, що слабо володіючи українською мовою, не все прочитане вповні зрозуміє.

Над цим питанням, як піднести рівень мови в українських молодих матерів, вивязалась обширна дискусія:

У своїх цінних статтях панна Горохович порушила багато цінних думок, одною з них є збереження й плекання багатства духа. Без цієї прикмети нарід перестає бути націею.

Як, де і в чім маємо зосередити себе, щоб плекати багатство національного духа?

Яких способів треба вживати, щоб познайомити молодше покоління, а головно молодих матерів з українською літературою? Як заохотити їх до читання кращих зразків української літератури-поезії, прози?

Відділ ім. Лесі Українки у Вінніпеґу закінчив свою жваву, а подекуди і шпарку дискусію пізно вечером постановою за два тижні знову зійтися на читання слідуючої лекції панни Горохович з числа 2 „Променя".

Все таки, помимо обширної дискусії, що порушувала багато побічних питань, найважніші питання не були обговорені, а саме: які проблеми мають українські матері у виховальній праці. Сподіваємось, що вони будуть на слідуючім дискусійнім вечорі. **Н. К.**

Юрій Шкрумеляк

ПОРТРЕТ

Художнику, облиш на мить моря,
І сині гори й сонце у діброві
Та намалюй Тараса — Кобзаря:
Високий, мудрий лоб, і темні брови,
Густий, козачий вус, уста і — очі...
Та так зумій, щоб з уст отих тонких
Вчувалась мова, слово те пророче,
Що заступилось за рабів німих, —
З ясних очей, з під тих кошластих брів —
На чесних, щоб тепло — добро ясніло,
Та на лукавих, щоб іскрився гнів
І пік вогнем їх підлу душу й тіло.
Та щоб і погляд той, і ті вуста,
І вид увесь надхнення осінило,
Щоб з них світила та любов свята,
Що нею серце Кобзаря горіло:
Любов гаряча, як сто сонць в діброві,
Любов могуча, як тих гір основа,
Любов глибока, як оті моря, —
Таким малюй нам, друже, Кобзаря.

ПАМЯТІ ТЕАТРАЛЬНОЇ АРТИСТКИ НАТАЛІЇ ЛЕВИЦЬКОЇ-НИЧКИ

Дивна є доля театральних артистів. За життя, коли виступають на сцені, багато з них є любимцями публики. Вони збирають рясні оплески за кожну вдалу фразу сказану на сцені, за кожний вдалий мімічний вияв і навіть за кожний вдалий жест. Їх часто оплескують при самій їх появі на сцені.

Коли ж вони чи то із-за недуги, чи із-за похилого віку зійдуть зі сцени, про них скоро забувають. Про найбільших з них, як от Марія Заньковецька, Соломія Крушельницька, Катря Рубчакова, Марко Кропивницький чи Микола Садовський часом ще згадають в роковини їх народження чи роковини смерти.

Не оминула тієї долі й померла в дні 16 січня 1964 р. в Ню Йорку артистка українських театрів Наталія Левицька-Ничка. Належала вона колись до тих, що збирала рясні оплески за свої виступи на сцені, бо була талановитою театральною артисткою й крім того мала гарний голос.

Тепер, коли вона відійшла у вічність, годиться пригадати її життєвий і творчий мистецький шлях. Народилась Наталія Левицька (це прізвище по першому мужеві) в місті Станиславові як дочка інженера Юліяна Костіва і його дружини Леонтини. Її мати Леонтина виступала колись на сцені театру „Руської Бесіди" під керівництвом Івана Біберовича і була відома як артистка під прізвищем Падлевської. Отже маленька Наталя в дитячих літах росла у театральній атмосфері. Мати Наталії була товаришкою по сцені батьків Леся Курбаса а саме Ванди і Степана Яновських. Лесь Курбас ще в 1909 році відкрив в неї акторський талант.

Наталія Левицька почала перші театральні кроки на сцені в 1912 році як учасниця малого театрального ансамблю, який зорганізував був Йосиф Стадник, коли перестав бути директором театру „Бесіди", де його заступив тоді Сірецький. В 1915 році вона вже як зріла і сформована артистка виступає в театрі „Бесіди" під керівництвом Катрі Рубчакової, а згодом в стрілецькому театрі. В часі визвольних змагань, продершись зі Львова з нараженням життя через польський фронт, негайно включилась в працю тодішніх українських театрів. Працювала в українських театрах Камянця Подільського, Могилева над Дністром, в театрі Начальної Команди Української Галицької Армії у Виннниці. В тому театрі працювали тоді такі артисти і артистки як Микола Бенцаль, Ярослав Сеньків

Знимка групи артистів „Українського Незалежного Театру" зі Львова, зроблена в часі побуту того театру в кліматичній місцевості Немирів, Яворівського повіту в 1922 р. На знимці: перший ряд зліва направо (сидять) — Микола Бенцаль, його дружина Олена Бенцалева, Наталя Левицька, адміністратор театру (невідоме прізвище), краснопера — соліст тенор. В другому ряді за Наталею Левицькою артист театру Левицький (ніяка рідня Н. Левицької). В третьому ряді стоять — Степан Волинець, проф. Кипріян, уродженець Немирова, що гостив театральних артистів, біля нього в капелюсі, мабуть, його брат і М. Баландюк — Поперечний — диригент театрального хору.

(Ясень Славенко), Іван Рубчак, Анна Юрчакова, Олена Бенцаль, Анна Терещенко і інші. В часі трагічного закінчення наших визвольних змагань, Наталя Левицька враз з групою акторів отого військового театру Начальної Команди УГА, попала в 1920 році в польський полон і пережила тяжкі часи в відомому польському таборі для полонених на Ялівці, коло Львова.

По війні, вийшовши з табору полонених, коли настали спокійніші часи, Наталя Левицька вже тоді замужем за д-ром Григором Ничкою, включається в працю „Українського Незалежного Театру і згодом відновленого театру „Бесіди" під мистецьким кер.вництвом визначного українського актора і режисера Олександра Загарова. В тому театрі, вона заблистіла як виконавець титулової ролі в комедії В. Винниченка „Панна Мара" в ролі муфти, в „Грісі" і машиністки в „Законі" того ж самого автора. В часі однієї з вистав пєси „Закон" вона дістала потрясення нервів і на довший час мусіла зійти зі сцени.

Вернула на сцену в 1924 році і працювала

в театрі під мистецьким керівництвом Володимира Блавацького. Адміністратором того театру був її муж д-р Григор Ничка.

Мистецький дорібок померлої артистки таки поважний. В роках 1915—18 вона виступала у відповідальних ролях в таких пєсах: „Огні Іванової ночі" — Судермана, — „Любощі" — Шніцлера, „Псотник" — Куцебуе, в комедії „20 днів тюрми", і багатьох українських народніх пєсах.

В роках 1920-21, як учасниця Українського Незалежного Театру" виступала в таких пєсах як „Молодість" — Гальбе, „Панна Мара", „Гріх" і „Закон" — Винниченка, „Казка старого млина" і „Про що тирса шелестіла" — Черкасенка, „Безталанна" і „Суєта" — Карпенка Карого, „Червона шапочка" — Я. Вільшенка, оперетці „Бабський бунт" і цілому ряді народніх пєс.

В „Українському людовому театрі" під керівництвом В. Блавацького виступила в таких пєсах як „Степовий Гість" — Грінченка, „Воскресення" — Чубатого, „Украдене щастя" — І. Франка, „Шумі Маріца", „Циганка Аза", „Верховинці" і багато інших пєсах, що були в репертуарі тодішніх галицьких, українських театрів.

Наталя Левицька усе совісно і талановито виконувала доручені їй ролі. Не одну сльозу витиснула вона своєю грою з очей глядачів і не один радісний усміх викликала на їхніх обличчях. Хто памятає її зі сцени, з вдячністю її згадує. Для товаришів по сцені була дуже милою товаришкою і ті, що живуть ще теж мило її згадують і згадуватимуть.

Ст. Волинець

„КОБЗАР"

...коло хліба на столі
на самотканій скатертині
лежала книга, мов святиня, —
людські надії і жалі.

То був „Кобзар".
Його не міг ніхто
не вмивши рук узяти,
бо він святий — казала мати, —
тяжкий за нього буде гріх.

Немов би хліб, його у нас
просили в позички сусіди, —
кріпили душу ним завсіди,
тим словом, що пророк Тарас!

І. Гнатюк

БОРОТЬБА ЗА ПРАВА ЖІНОК У КВЕБЕКУ

(АҐ) Жінки відіграють дедалі важливішу ролю в політичному житті країни. Пані Клєр Кірклєнд-Касґрен, яка в уряді прем'єра Лєсажа займає пост міністра без портфеля, розпочала завзяту боротьбу за права жінок. Вона подала на розгляд квебецького парламенту т. зв. „Законопроєкт 16". Якщо він буде схвалений, то тоді жінки провінції Квебек отримають належні їм віддавна права. Чинні досі закони зродилися в умовах примітивного суспільства. Колись вони, мабуть, були справедливі, маючи на увазі забезпечення родинного життя. Але нині вони обмежують права заміжньої жінки і роблять з неї істоту, невільничо залежну від волі чоловіка.

Згідно з цивільним кодексом провінції Квебек жінка не має права підписувати будь-який контракт. Таким чином, жінку в провінції Квебек ставлять нарівні не лише з малолітніми, але й з „людьми не сповна розуму, позбавленими інтелекту, безвільними, хворими і т. д." Безглуздість цього закону виявляється не лише в тому, що жінка не може самостійно вести підприємства, але й в інших щоденних проявах родинного життя. Без підпису чоловіка шпиталі відмовляються дати лікарську опіку дитині. Підпису матері не вистачає. Проведення операції якійсь жінці також залежне від попередньої писемної згоди чоловіка. Подружня зрада може бути приводом до розлучення від столу й ложа, причому зраджений чоловік легко може добитися цього. Зате, зраджена жінка, яка хоче позбутися невірного чоловіка, мусить довести, що він „утримує свою наложницю під їх власним спільним дахом".

Здавалося б, що згаданий цивільний кодекс, який робить нелегким життя сучасної заміжньої жінки, є пережитком старосвітських, анти-феміністичних течій. Однак, цьому протирічить факт, що старим дівам і вдовам надано повні права і свободу. Прокривдженою є лише заміжня жінка. Саме за права заміжньої жінки бореться енергійно міністер Клєр Кірклєнд-Касґрен. Її „Законопроєкт 16", опрацьований на підставі звіту Андре Надо, робить наголос на необхідності провести законодавчі зміни, бо вже минули ті часи, коли повну залежність заміжньої жінки від чоловіка вважано за чесноту і коли ця залежність була для жінки єдиним джерелом утримання і свого роду традиційним обов'язком.

PROMIN

Vol. V. No. 3 ENGLISH SECTION March 1964

SHEVCHENKO'S CULT IN CANADA

On the 150th anniversary of the Poet's birth.

For Ukrainians, the month of March is closely associated with the name of Taras Shevchenko, as this is the month of the poet's birth (March 9, 1814), and his death (March 10, 1861). At this time of the year, Ukrainians everywhere, commemorate Shevchenko. This tradition, originating in their former homeland — Ukraine, was carried over by emigres to the various countries of their settlement.

As far as Canada is concerned, we know that among the prized possessions brought to this country by the first immigrants, if literate, were two books; one was the **Holy Scriptures** in Ukrainian translation, the other — Shevchenko's **Kobzar**. These books were read and reread in the isolation of their first pioneer homes; to these books they turned for consolation and moral strength to carry them through many difficult periods of their new life in a strange environment.

As the settlers grew in number, they would assemble in one of the neighboring huts and there, as a group, would commemorate the great Bard on his birthday. His poems would be read; episodes of his life would be related, and in the reflections of the high ideals of mankind, expressed so touchingly by Shevchenko, their spirit would kindle and new hope would arise for a brighter future here in the new land, and perhaps, a more promising destiny for those left behind in Ukraine.

Time passed on; the settlers organized and built their community halls. The first recorded public gathering in Canada to commemorate Shevchenko goes back as far as the year 1906. In his honor a concert was held by students of the Ruthenian Training School which took place in the Manitoba Hall on Logan Avenue, Winnipeg. Since that time, Shevchenko commemorative meetings have been annual events with most Ukrainian organizations in Canada. Concerts seem to be the most popular form of celebrations. Vocal works, choral and solo (with music composed to Shevchenko's poetic words), recitations and a talk on the life of the poet is a typical program of such commemorations.

In 1914, on the 100th birthday of Shevchenko, special commemorative celebrations took place across Canada. The most impressive and largest one

Taras Shevchenko in his youth.
Sculpture — O. O. Bryzhunov.

was held in Winnipeg. It was a deeply touching manifestation of an organized group of around 7,000 children and adults marching through the main streets of the city with appropriate citations printed on banners and placards which they carried. The concluding part of this event was a concert at Queen's Theatre on Selkirk Avenue.

Shevchenko's cult in Canada also found expression in such efforts as naming in his honor community halls, schools and even re-naming city streets (so far unsuccessful); in reprinting his works; in displaying portraits and sculptured portrayals of the poet in public places and in private homes. The unveiling of Shevchenko's monument in Winnipeg in 1961 by the Prime Minister of Canada, the Hon. John D. Diefenbaker, was so far the most massive commemorative gathering in Canada.

This type of commemorations, with prevailing sentimental manifestation, was more or less a pattern which was followed for many years. An entirely new form, based primarily on an intellectual approach to the life and creativity of Shevchenko was inaugurated in Canada by the Ukrainian learned societies — the Ukrainian Free Academy of Sciences (UVAN) and Shevchenko Scientific Society (NTSH). The first Shevchenko academic session of UVAN in Winnipeg, held on March 13, 1949, was a memorable occasion when such eminent scholars of Shevchenkiana as the late Prof. Dmytro Doroshenko, Prof. Leonid Bileckyj, and others, addressed the audience. Since then Shevchenko academic sessions have been held annually, one of them, in 1961, took place in the chambers of the Manitoba Legislative Building. Along with the sessions, scholarly publications on Shevchenkiana are appearing periodically. With this scientific approach to Shevchenko and his work, an entirely new concept in evaluating and in interpretation of the poet as a man and a genius came about.

There is no doubt that these public gatherings in honor of the great poet contributed very much in popularizing him among the public in general and in increasing its knowledge and understanding of Shevchenko and his literary creativity. Concerts and the more recent academic sessions and publications have created greater interest in the study of the poet's works. Consequently, Shevchenko's writings to-day (more than 100 years since his death) are more popular than ever. Shevchenko's **Kobzar** is a continuous "best seller" not only among Ukrainians in Canada, but throughout the world.

***

This year is a special anniversary year. On March 9, we are celebrating Taras Shevchenko's 150th birthday. We are commemorating this date as we have done for generations. But, commendable as group celebrations are, we should, in this anniversary year, make special efforts to study Shevchenko — his biography and his writings — on our own. It is most desirable to read Shevchenko in the original — in Ukrainian. For this alone it is worthwhile to master the language as even the best of translations do not always capture the true spirit of the original.*)

Shevchenko is timeless, therefore, his works will never be out of date. Just as in the frontier days our pioneers relied on him for consolation and spiritual strength, so to-day too, in spite of our material well-being and accomplishments, in a world less and less secure, we need Shevchenko more than ever before.

Ol'ha Woycenko

*) For those who are not quite ready to understand Shevchenko in the original, there are some excellent translations. A selective list of publications in translation was compiled by this writer and published in „Promin," March, 1963.

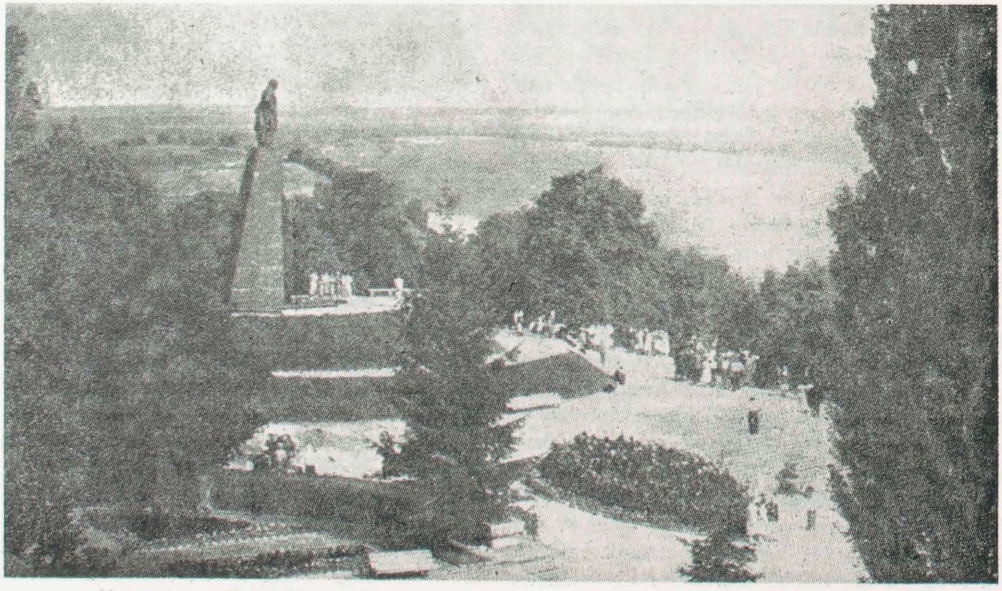

Monument on Taras Shevchenko's tomb overlooking the river Dnieper — Kaniv, Ukraine.

MARKO VOVCHOK

By Percival Cundy

However, the „fatal fact" remained for some that after the death of her husband in 1867, Mariya "died" as far as Ukrainian literature was concerned. The battle over the "enigmatic pseudonym" raged for years. For some, Mariya was indisputably "Shevchenko's literary successor," for others, she was "the impudent Muscovite who tried to steal the crown from Ukraine's finest writer, her own husband, Opanas Markovych." Only since 1908, thanks to the researches of V. Domanytsky, who chivalrously defended Mariya and demonstrated her sole authorship of the **Tales**, had all doubt and suspicion been dissipated. However, much in her personality still remains "mysteriously Sphinxlike," to use Turgenev's phrase concerning her. Judging from the published correspondence of men such as Shevchenko, Kulish, Turgenev, Herzen, Bakunin and others, men who knew her well and were in close relations with her, she somewhat mystified them, while at the same time they bear witness to her great charm, intelligence, and sympathy. She was frank and open-hearted, but her dignified reserve left many of her motives unfathomable. Hence, in some part arises the aura of mystery which surrounded more or less all her life.

Mariya Oleksandrivna Vylynsky (there are three variants in the spelling of her surname) was born in 1834. Where, it is not exactly clear, but in all probability on her grandfather's estate in Orel. Her ancestry, according to some notes she scribbled on the pages of a magazine, correcting some misstatements in an article therein purporting to give her biography, was mixed Great Russian, Polish, and Ukrainian. She was educated in a private boarding school at Kharkhiv, Ukraine. This, together with some statements in her letters, testifies to the fact that the Ukrainian language was familiar to her from her early years. Although it was not the language of ordinary intercourse at home, we do know that Ukrainian proverbs, sayings, and songs were often heard there.

In 1848 a young student, Opanas Vasylovych Markovych, came to reside at Orel under government supervision for complicity in the affair of the Brotherhood of Sts. Cyril and Methodius. He was an attractive and interesting personality. Here he met Mariya, who, besides the promise of great intellectual and spiritual gifts, also possessed a handsome face and figure. She is described as a splendid blonde, tall, and with beautiful grey eyes, a quiet and assured composure, and with an easy flowing grace in all her movements. She must have had exercised a great fascination by her intellectual qualities also, for Turgenev, who came to know her intimately and greatly befriended her, speaks in one of his letters to her of his desire to continue „those long, long conversations while travelling together." (He meant the journey to Paris in 1859.)

Marko Vovchok (standing) and Taras Shevchenko (right) at their first meeting in St. Petersburg. Painting — S. Kyryczenko, 1956.

"Particularly do I recall one conversation we had between Cologne and the border in the warm and tranquil evening. I do not remember exactly what we talked about, but the poetical sentiments aroused by it remain in my soul since that night." In 1850 or 1851, the year uncertain, but at Orel certainly, Opanas and Mariya were married. Under his influence Mariya came fully to share the views of the Brotherhood in regard to the emancipation and uplift of the common people, and with him as mentor, took up ethnographic study as a means of coming to know them better. As a result we have her literary productions in Ukrainian. Yefremov remarks with justice that "the works of Marko Vovchok with their protest against serfdom are the only immediate result in Ukrainian literature of the broad and farreaching plans which were discussed in the meetings of the Brotherhood in Kiev during 1846-7."

Shortly after their marriage the young couple moved to Ukraine where they resided in various places, including Chernihiv and Kiev. In 1855 Opanas got a position as teacher of geography in the local gymnasium at Nemyriv, Podolia. It was from here that the first of the **Tales** were despatched to Kulish with the resulting enthusiasm which followed.

In 1859 came a visit to St. Petersburg where Mariya and her husband made personal acquaintance with many leading personalities, such as Shevchenko, Turgenev, and others. Kulish she had already met. While there a mysterious something took place, which caused a crisis of a sort in the marital relations of Mariya and Opanas. Taking her young son, Bohdan, Mariya went abroad, first to Berlin, then to Dresden. Opanas followed her to Germany but soon returned, "finding his position somewhat embarassing." From then on husband and wife lived apart, and the latter returned to Russia only after Opanas' death in 1867. To add to the mystery, the two kept up a correspondence in cordial terms all the time, and Opanas, although frequently in straitened circumstances, sent his wife money from time to time. There was plenty of "talk" among their friends though no one really knew what was at the bottom of the whole affair. "Why they lived apart," wrote Opanas' nephew later," I do know; but this I do know for certain that my uncle grieved terribly, and his favorite topic of conversation with me, a second-year student in gymnasium in 1860, was his son Bohdan, his studies and his letters." It appears now that Kulish was the one responsible for the original separation. What the reason was on his part in open to speculation, but later on he took an ignoble revenge. In 1886, in answer to a question by Professor Ogonovsky, then engaged in writing a history of Ukrainian literature, as to who should be regarded as the real author of the **Tales,** Kulish replied: "These stories were written by Opanas and Mariya Markovych in cooperation, so that in the history of Ukrainian literature the two must be regarded as constituting one author." This was utterly untrue, but the testimony of Kulish was looked upon then as a conclusive evidence until the matter was finally cleared up by the researches of Domanytsky and Mariya received her just due.

In company with Turgenev, Mariya travelled to Paris, and after visiting Rome and several other places, settled there until her return to Russia after her husband's death. Here the stories included in the second and third volumes of the **Tales** were written and sent to Russia for publication. During these years she seems to have been constantly making preparations to return home, but something always arose to prevent it, either a lack of funds or some other causes unknown. In any case, as we learn from Turgenev's letters, she spent money like water and was often entirely without ready cash. He says in one place, "Mariya Alexandrovna is again in her normal condition — without a cent." Again, "She is a very fine woman, but she eats up money." Turgenev greatly assisted her, as a sort of literary agent for her with Russian publishers, arranging for the publication of her work and terms of payment. During her residence abroad, besides the **Tales** in Ukrainian, she began to do a good deal of translation work into Russian. One of her productions in this field was a translation of Darwin's **Origin of Species.***) After a time she ceased writing in Ukrainian altogether.

The stories in Marko Vovchok's **Tales of the Common People** may be grouped under three heads. First there are those dealing with peasant life under conditions of serfdom. Second, those treating of social-family relations among free peasant. Of the remainder, some may be classed as social-psychological studies, while others are based on popular historical traditions, fairy tales and legends. All we shall speak of here are those in the first and second classes, because they are intimately related and constitute the substance of Marko Vovchok's "message."

The strongest and most characteristic of the **Tales** are two, written shortly after her settlement in Paris. (To be Continued)

* Also translation of Brehm's "Life of Animals" (from German) — W.B.

Європейська Конференція СФУЖО

З'їзд Українських Жіночих організацій в Європі вже був намічений давно. Відчувалась організаційна потреба зустрічі для країн, що вже від ряду літ відірвані від великих громадських подій. До того переселення з Европи вже майже припинилось, отже замешкале там жіноцтво можна вважати стало поселеним. Це все заохочувало до організаційної зустрічі, якою стала Конференція Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО).

Вона відбулась від 14—17 листопада 1963 р. у Нотінгамі, Англія. Господарем З'їзду була Організація Українських Жінок Великої Британії, що перебрала на себе технічну частину З'їзду. Організаційною підготовою керувала Управа СФУЖО, що й уложила програму Конференції.

Конференція була подумана так, щоб складові організації винесли якнайбільші користі з неї. Участь делегаток не могла бути надто численна через кошти подорожі. Отже провідні членки, що прибули, повинні були висловитись та побачити проблематику своєї й інших країн. Із цього обміну думок і досвіду могли зачерпнути скріплення в організаційній настанові, а головне — у своєму зобов'язанні до поневоленої Батьківщини.

У Конференції взяли участь делегатки п'яти жіночих організацій. Від Організації Українських Жінок Англії — пп. Анастасія Остап'юк і Уляна Андрушенко, від Союзу Українок Франції п-ні Любомира Вітошинська, від Об'єднання Українок Бельгії — пп. Зінаїда Витязь і Софія Зелена, від Об'єднання Українських Жінок Німеччини — пп. Олександра Бойко-Сулима і Любомира Чайковська, від Українського Жіночого Союзу Австрії — п-ні Анна Сапрун. Представницею Управи СФУЖО була п-ні Ірина Павликовська з Канади. Секретарками Конференції були п-ні Ніна Марченко з Англії і п-ні Лідія Демчук із Бельгії, а представницею Вістей СФУЖО п-ні Катерина Штуль із Франції.

Виступи на Конференції насвітлювали різні сторінки жіночої праці. Становище СФУЖО з'ясувала в кількаразових виступах п-ні Ірина Павликовська. Її доповіді п.н. „Ідейні основи СФУЖО", „Зв'язки СФУЖО", „Фінанси СФУЖО" та звіт із праці СФУЖО за останні 3 роки дали всім учасницям Конференції погляд на напрямні й осяги Федерації. Це було дуже потрібно тому, що европейські складові організації через віддаль не є так зжиті зі своєю централею, як ті у ЗДА й Канаді.

Другу частину доповідей становили звіти складових організацій та проблемні огляди кожної ділянки праці. Натиск був покладений на ті останні. На організаційні теми говорили п-ні А. Остап'юк, голова ОУЖ Англії і п-ні Бойко-Сулима, голова ОУЖ Німеччини. Про культ.-ос-

Світлина з Конференції СФУЖО у Нотінгамі: зліва направо пані: Ніна Марченко, др. Валентина Воропай, Уляна Андрушенко, Олександра Бойко-Сулима, Ірина Павликовська, Анастасія Остапюк, Люба Вітошинська (промовляє), Зінаїда Витязь, Анна Сапрун, Софія Зелена, Любомира Чайковська, Лідія Демчук.

вітню працю промовляла п-ні С. Зелена, містоголова ОУБельгії, а доповідь п-ні В. Дратвінської з Франції на ту саму тему відчитано. Про виховну ділянку доповідала п-ні др. В. Воропай із Англії і п-ні Л. Чайковська з Німеччини. Про зв'язки в Європі промовляла п-ні З. Витязь, голова ОУБельгії, а про жіночу пресу п-ні Л. Вітошинська з Франції.

У дискусії ще поглиблено і підкреслено поодинокі моменти. До дискусії була допущена публика, присутня на залі нарад. У висліді можна вважати висновки й ухвали Конференції справжнім висловом терену та його потреб.

Третім голосом на Конференції був виступ на Зустрічі з громадянством дня 17 листопада 1963. Тут обидві доповідниці пп. О. Бойко-Сулима й І. Павликовська з'ясували становище українського жіноцтва до поневоленої Батьківщини та наші, пов'язані з тим завдання у вільному світі. Доповідь п-ні Бойко-Сулими мала за тему „Положення української жінки на Рідних Землях", а доповідь п-ні І. Павликовської „Наша праця в українській спільноті на еміграції".

Темою громадського засягу Конференції був Світовий Конгрес Українців. П-ні І. Павликовська з'ясувала перебіг підготови з рамени Комітету Українців Канади і Українського Конгресового Комітету Америки. Присутні делегатки прийняли це як інформацію, вважаючи європейський терен ще замало підготованим для такої події.

Конференцію у Нотінгемі доповнила зустріч із англійською пресою в Лондоні. Організуванням Пресової Конференції зайнялась з рамени ОУЖ Англії — п-ні Любов Поврозник. Конференція відбулась дня 18 листопада в Домі Союзу Українців Британії (СУБ) під почесним проводом Леді Гескет, голови Англо-Українського Т-ва. Доповідь про український жіночий рух виголосила п-ні Ірина Павликовська, а потім відчитано короткі резюме з доповідей пп. О. Бойко-Сулима і З. Витязь. Присутні англійські журналісти пізніше ставили питання й доповнили таким способом придбані відомості. Із Пресовою Конференцією була сполучена виставка жіночої преси та книжок про жіночий рух.

Якими висновками й постановами закінчилась Конференція? Таке питання поставить собі кожен, що цікавився і слідкував за її перебігом.

В організаційній ділянці постановлено посилити працю жіночих організацій і впровадити в них нові методи праці. Поодинокі країни будуть удержувати між собою тісний контакт, обмінюватись людьми й матеріялами. Окрема увага буде присвячена співпраці з молодечими організаціями та мішаним подружжям.

У культ.-освітній ділянці звернено увагу на піднесення освітнього рівня членок та культуру української родини. Постановлено розвивати мистецьку самодіяльність (хори, покази нар. мистецтва) і піднести на кращий рівень українські імпрези.

У виховній ділянці намічено піднести виховну спромогу українських матерей, влаштовуючи виховні семінарі й доповіді та організуючи дитячі світлички. Для осягнення виховних завдань жіночі організації повинні підтримувати молодечі організації і школи українознавства.

У ділянці суспільної опіки висловлено признання жіночим організаціям ЗДА й Канади за дотеперішню видатну поміч. З огляду на малу спроможність громади тепер слід спрямувати її також для шкіл українознавства у Бельгії. Великою популярністю тішиться „допомога бабусі". Одначе найбільше затривожила учасниць Конференції примара голоду в Україні і в тій справі намічено певні заходи.

У ділянці зв'язків постановлено поновити або скріпити контакт із відповідними до свого змісту праці чужинними організаціями в кожній країні. Є побажаний також контакт із впливовими жіночими особами та загальними громадськими організаціями країни поселення.

У ділянці жіночої преси висловлено признання трибунам жіночого слова, а саме жіночій стор.нці „Української Думки", „Вістей Укр. Доп. Комітету" і Жіночому Інформаційному Листкові за їх інформаційну працю та підтримку жіночої праці на тому терені. Учасниці привітали новий квартальник СФУЖО „Українка у світі" з надією, що він буде відзеркалювати й життя складових організацій СФУЖО в Європі.

Такий вислід Конференції дає запоруку розбудови жіночого життя і праці в Європі та виповнення там завдань, що їх покладено на українське жіноцтво у вільному світі.

Л. Б.

ПОЕТ

— Хотів би я поговорити з редактором.
— Нема.
— Як нема? Тільки но я бачив його?
— Так, але він вас бачив раніше.

Дмитро Міщенко

СІВЕРЯНИ

РОМАН

(Продовження)

Вітали усі, від отрока до князя, і крики їхні були такими голосними та дружними, ба навіть такими прихильними, що Всеволод розгубився й не знав, як тримати себе перед цими людьми: дякувати за привітання чи мовчки пожинати плоди здобутої слави. Хотів було покинути поле й сховатись між дружинниками, та княжна не дала йому здійснити того наміру: приостроживши Сокола, вискочила наперед, спішилася і, дотримуючись звичаю, чемно вклонилася звитяжцеві. Потім звела на нього теплий, зігрітий прихильністю та захопленням погляд і, подумавши якусь мить, дістала з кишені барвисту шовкову хустку. Зашарівшись, підійшла ще ближче, пов'язала хусткою його десницю — ту, яка здобула право поєдинку з каганом, право борні за неї, і знову вклонилася.

— Глянь, глянь! — штовхав дружинник свого сусіда. — Княжна подарувала йому хустку!

Той зиркнув через плече переднього комонника і, помовчавши, пояснив:

— Обирає, значить, собі в бояри. Що ж, вибір непоганий — з нього надійний буде страж. Однак усмішка її здається мені красноречивішою.

Дружинник недовірливо поглянув на сусіду.

— Чи не думаєш ти, що обранець долі стане й обранцем такої красної діви, як наша княжна?

— А чому б і не стати, — знизав той плечима. — Отрокові сьому куди більше личить бути ладом нашій княжні, ніж се личило б каганові. Глянь, який він красень. Та й в ратнім ділі справжній муж.

— Се правда, — погодився дружинник. — Пара з них хоч куди. Другої такої важкої й підшукати. Та чи сподобається це його покровительці.

— Долі?

— Авжеж. Вона, як і всяка жінка, ревнива, може розгніватись. А сан у отрока, здається, не княжий.

— Ну, сан він здобуде. Бачиш, яких мужів здолав у поєдинку? А се ж тільки початок. Хто вміє тримати зброю, у того буде й сан.

XXXI

На порозі до щастя

Вісті од брам не завжди проникали тепер крізь високі стіни дитинця. Князь заборонив отрокам хвилювати доньку, особливо тривожними вістями. Але те, що з Полуночної брами вислали сьогодні двох нарочитих мужів до кагана хозарського і що мужі ті мають оголосити йому реченець сіверянського витязя, який викликає кагана на поєдинок за княжну, — цього отроки не могли приховати від Чорни. Адже витязь піде за неї на риск, може, навіть на смерть. Княжна повинна бути там, повинна підбадьорити сміливця, скріпити словом своїм буєсть його ратну, а не сидіти в теремі. Та й князь не гриматиме на них за свавілля, бо це ж не тривожні — це радісні вісті.

Почувши новину, Чорна захвилювалася, не розпитуючи, вскочила в сідло й погнала коня до Полуночної брами. Мов буря, летіла вузькими вулицями окольного града й нічого не помічала: один Всеволод стояв у неї перед очима, тільки поєдинок і був на думці.

Знала, що тривожиться, однак не розуміла чому: боїться за Всеволода чи не певна, що він переможе, що поєдинок врятує її від напасті.

Біля брами товпились закуті в броню дружинники, і всі дивилися на воротаря, чекали, коли відчинить він браму і випустить із града готового до поєдинку витязя. Бачила, як гарцює під Всеволодом Вороний, поривалась пробитися якось, та де там: ніхто не поступався, ніхто не звертав уваги. А прохати княжна не насмілювалися. Та й не певна була, що стіна та розступиться перед нею, що її пропустять до брами: може це свідки двобою, може, й вони ідуть на Ратне поле.

Сумніваючись, Чорна помітила раптом, що князя немає тут, серед дружинників. Пошукала ще раз між тими, що товпились біля самої брами, і, догадуючись, де він може бути зараз, пустила коня до найвищої вежі.

Але там чекало на неї несподіване розчарування.

— Він боягуз! Він боягуз! — кричали ратні мужі, спускаючись із вежі разом із князем.

Чорна пополотніла.

— Всеволод? — спитала у батька.

— Та ні, доню, — заспокоїв її Чорний, хмурячись. — Каган відмовився, вийти на поєдинок.

Княжна не вірила.

— А звідки вам те знать? Адже...

— Мужі нарочиті повертаються ні з чим, — сумно сказав князь і рушив до поданого йому коня.

Тепер на Соборній площі зібралися не тільки дружинники — князь наказав скликати усіх воїв чернігівського острога, крім тих, що чатували на стінах, і звернувся до них із наспілим, на його думку, казанням.

— Братіє дружино! Вої землі Сіверянської! Чотири доби стоїте ви на стінах острога чернігівського, і розбиваються о мужність вашу голови асійські, яко хвилі буряні о берег кам'янистий. Хозари почали боятися вас, на стіни сі дивляться, як на свою загибель. А нині сам каган — ворог наш проклятий — не посмів вийти на поєдинок із витязем землі Сіверянської, Всеволодом іменованим. Але асійці — злі і зухвалі вороги. Вони не підуть від граду нашого, доки ми самі не проженемо їз звідси.

— Правду речеш! — закричали дружинники. — Досить сидіти за стінами — на поле виводь нас, княже!

Чорний хотів щось сказати, та його не слухали.

— На поле! На січу! — вимагали вої, підносячи над головами мечі харалужні. — Хозари — боягузи. Не нам ховатися од них за стінами острозькими!

Навчений кількалітнім досвідом, Чорний готував себе до сутички і тепер ніяк не міг повірити, що йому так легко вдалося переконати сіверян. Відколи й пам'ятає себе — і князем, і не князем ще, — не чув та й не бачив на площі сій такої єдності, такої одностайності. Що це, горе землі примусило сіверян злитися воєдино чи малодушність вождя хозарського — кагана?

„І те, і інше", — думає князь, а в глибині душі схильний пояснювати єдність воїв своїх лише малодушністю Кирія.

„Се вона, малодушність вождя хозарського, вернула їм віру в свої сили, допомогла зрозуміти потребу єдності і дії. От що значить приклад вождя. От що значить вождь!"

Збуджений і обрадуваний, Чорний випростується в сідлі й підносить над головою меч.

— Братіє!

Одначе галас не зразу улігся на площі, і князь змушений був чекати, доки не стихнуть останні, найбільш завзяті дружинники.

— Я радий, — бадьоро мовив Чорний, — що воля князя і воїв його нині, як ніколи, єдині. Але коли і як діяти нам супроти асійців, дозвольте обдумати і на раді мужній поговорити.

Чорний вкладає в піхви меча, а з повітря злітають бадьорі вигуки радості, одностайне схвалення думок і намірів князя.

***

Як тільки літня ніч спустила на землю свої пишні шати, оточений високими стінами дитинець одразу ж потонув у густих вечірніх сутінках. Проте видно було ще, як відділилася від княжих конюшень чиясь темна постать і, перетнувши подвір'я, зникла між приземкуватих будівель підмур'я. Згодом вона з'явилася перед теремом княжого ключника. Але тепер уже її не можна було вирізнити з сутінок, і тільки необережний стук у крайнє від глухої стіни вікно міг підказати досвідченому слідопитові, що стукає він, той загадковий незнайомець, який перетнув нещодавно двір.

Розбитий напруженими подіями останніх днів, Амбал боязко відскочив від вікна, біля якого застав його той несподіваний стук, і довго прислухався, не наважуючись озватися.

— Хто там? — подав він, нарешті, голос.

— Я, — невдоволено відповів хтось під вікном.

Ключник зрадів тому голосу і спішно побіг відчиняти двері.

— Нарешті. Ну як там? Довідався?

Баглай мовчки скинув із себе корзно і, опустившись на ослін, довго не смів підвести очі. Сидів мовчазний, насуплений і зосереджений, видно, напружено думав про щось.

А ключникові не терпілося.

— Невже нічого не вивідав?

— Не вивідав, Амбале, — дружньо, як із товаришем, поділився Баглай. — Ця стара лисиця зібрала на мужню раду тільки найбільш довірених. Ну, а до них, звісно, не підступиш... Наказав бути готовими, а коли, де, з якими силами і як думають вийти з острога, жодна собака не проговорилася. Схоже на те, що вночі робитимуть вилазку.

— Так навіть? — здивувався Амбал. — Невже у них вистачить сміливості?

— Думаю, що вони саме на ніч покладаються. І якщо це так, — додав помовчавши, — я змушений буду піти з Чернігова.

Амбал не зрозумів.

— Як? Чому?

— З княжою дружиною змушений буду піти! — сердито пояснив Баглай. — А там попробую відколотись. Коли б тільки справді виступили вночі.

Якийсь час сиділи мовчки.

— А чи не краще було б лишитися тобі якось? Може, скористалися б відсутністю князя і вивезли б Чорну звідси.

— Що ти, збожеволів? — видивився на нього Баглай. — Хто тебе випустить? На стінах стоятиме посилена сторожа. Головне зараз — попередити кагана. Якщо Чорний справді розраховує на несподіваний напад, він його матиме. І більше вже не повернеться в Чернігів. А за княжну подбаєш ти. Не забувай тільки: головою відповідаєш за неї. Прибережеш для кагана — поживеш ще на світі, а ні — нарікай на себе.

**
*

Лишившись на самоті, князь наказав покликати доньку. Чорна не забарилася, сумна і стомлена, зайшла до свого татуся. А пригортаючись, сплакнула навіть. І Чорний, як ніколи, розжалобився, ніжно заглянув їй у вічі.

— Дитинко моя, — сказав співчутливо. — Як ти змарніла за сі дні. Боїшся все, що асійці вломляться в острог, що вої не вистоять у сій борні кривавій? Не бійсь, дитя, — потішив її бережно й ласкаво погладжуючи по голівці. — Діла ратні пішли у нас на краще. Бачила, Кирій не вийшов на поєдинок. Значить, настав час нам іти до нього.

Чорна підвела голову, і злякано, і недовірливо дивиться батькові у вічі.

— То се, виходить, правда? Татусь поведе таки воїв за стіни?

Князь весело посміхнувся на той подив.

— Поведу, доню, Чула, вої вимагають сього. А раз вимагають вої, звитяга неминуча, і не мені, князеві, стримувати той рух, ті чесні наміри.

— Боюсь я, тату, — призналася дівчина. — Хозари надто сильні ще. А дружина у нас нечисленна. Та й тут, у Чернігові, залогу треба залишить.

— Не тільки дружина, дитинко, і вої підуть зі мною. Вистачить їх і для січі, і для залоги. Коли вже на те пішло, одкрию тобі таємницю: сії ночі, тільки-но смеркло, послав я в Сновеськ биричів своїх. На ранок посадники окольних градів приведуть під Чернігів народне ополчення. З обох боків ударимо на хозарів.

— А татусь певен, що биричі проберуться в Сновеськ? — живо поцікавилась княжна. — Адже острог оточено.

— Оточено, та не зовсім. Биричі знають тут таку стезю, що хозарам і в голову не прийде заступити її.

Чорна замислилася. Потім пробудилася враз і, осяяна внутрішнім світлом, сміливіш і весело навіть глянула на батька.

— А коли виступаєте, татуню?

— По перших півнях, доню. Тільки ти нікому анічичирк про це. Чуєш?

Донька обіцяла, а тим часом думала своє.

— Знаєте що, татуню, — наважилась нарешті. — Лишіть при мені отого витязя, що викликав кагана на поєдинок.

Чорний різко обернувся і, спантеличений, видивився на дочку.

— Витязя? Чому саме витязя?

— Боязко без вас, — злукавила дівчина, — він — мій страж і... надійний страж.

Князь зміряв її недовірливим поглядом і, по-своєму зрозумівши ті бажання, сказав:

— Шкода. Витязь і там, на полі брані, був би потрібний. Таких, як він, у нас небагато. Та коли боїшся, хай буде по-твоєму: лишу його в числі сторожі біля твого терема.

— На чолі сторожі, — підказала княжна.

Чорний ще дужче видивився на дівчину, не знає, що сказати їй на те.

— Не розумію. Хіба се так важливо і обов'язково?

Княжна розгубилася і не зразу знайшла, що відповісти батькові.

— Він сміливий, — вигадала вона нарешті. — Відвага його усім стане за приклад. І я певна буду, що сторожа в мене надійна.

Чорний круто знизав плечима, але відмовити не відмовив.

— Хай буде й на чолі, — сказав. — Це, може, й на краще. Я теж спокійніший буду, знатиму, що тут усе гаразд, бо страж із нього справді надійний.

Прощаючись, Чорний посміхнувся у вуса і лагідно пригорнув свою улюбленицю, таку хорошу, таку красну і так схожу вже на свою матір.

— Балувана ти у мене, — сказав жартома. — Знаєш, що батько не відмовить, і вигадуєш не знати що. Та добре, добре, — не дав він їй заперечити той докір. — Кажу ж, обійдемось і без твого витязя.

Він навмисне наголосив на слові „твого", але Чорна не помітила — ніжна і до зворушення прекрасна, зирила батькові у вічі й говорила вже про інше, так ніби натякала, що пора кінчати розмову.

(Далі буде)

ВІДДІЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

...Дивлюся, аж світає,
Край неба палає;
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє,
Степи, лани мріють;
Між ярами над ставами
Верби зеленіють.
Сади рясні похилились,
Тополі по волі
Стоять собі, мов сторожа,
Розмовляют з полем.
І все-то те, вся країна
Повита красою,
Зеленіє, вмивається
Дрібною росою.
Споконвіку вмивається,
Сонце зустрічає...
І нема тому починку,
краю немає!
Ніхто його не додбає
І не розруйнує...

Т. Шевченко.

Памятник Шевченкові в Галичі

Дмитро Красицький

ГРА У ГАЙДАМАКІВ

Осінь стояла тепла. Почалося бабине літо. У повітрі довгими пасмами літало павутиння. Тихо стало в саду — пташки полетіли в теплі краї, д е р е в а звільнилися від плодів, і тільки одна груша дичка дарувала друзям Тараса Гнилички.

На городі картоплю викопали, соняшники зрізали, лише мов сторожа, стирчали стояки, і зрідка по землі плуталось посохле гарбузиння.

На свист Івана Сокирки збіглися на город Тарасові друзі. А свистів він майстерно!

— Давайте сьогодні гратися у гайдамаків.

— У гайдамаків! У гайдамаків...! — кричали щосили.

Хлопці кинулися оззброюватися. За хвилину стояли струнко з соняшниками в руках.

— Вас восьмеро, — отже вісім полків, вісім полковників. Ні, це мабуть багато. Справді, який з Сидора полковник?

Сидір шморгнув носом, випрямився, аж у коліні тріснуло.

— Витри носа!

Хлопці засміялися. Засоромлений Сидір втерся рукавом. Стишились.

— Хай буде три полки, — запропонував Тарас. — Іван — ти будеш Іван Богун, ти — Нечай, а ти, хоч у тебе рівний ніс, будеш — Перебийніс. Чули? Не забудьте ці імена. А хто буде Копієм? Нам треба отут засісти у засідку і чекати, поки вороже військо підійде до тієї бузини, а тоді ми дружньо завдамо удару і розторощимо їх вщент. Розійдись...!

Пригинаючись, хлопці розбіглися по городу з соняшниками, як списами. І залягли в бур'яні... Тарас тихо стояв і стежив за рухом свого війська. Все відбувалося, як було умовлено вчора.

З криком: „Слава-а-а!" на бузину кинулися хлопці і почали збивати листя. Хлопці так били по бузині, ніби перед ними були справжні пани, а вони завзяті гайдамаки.

— Добре побили панів! Тепер, Тарасе, розкажи нам про гайдамаків, розкажи, що ти в Умані бачив.

— Розкажи, розкажи!

Він сів під горою в садку, а навколо хлопці. Розповідав про гайдамаків, як горів у Лисянці палац. Заграви пожежі було видно далеко; у Медведині, Будищах, Погапинцях. З хвилюванням розповідав про Копія....

З поля бою повертались відважні гайдамаки. На мотузках біля боку гойдалися палиці — шаблюки, а з плечей звисало довге соняшиння.

РОЗПОВІДЬ МАРІЧКИ

— Я живу, хлоп'ята,
Біля Черемоша,
Де шумлять смереки
Й шепче очерет.
Якось узяла я
Полотно хороше,
Стала вишивати
Кобзаря портрет.
Нитки підбирала
Різнокольорові —
Чорні і червоні,
Сині й голубі.
Вранці, лиш озветься
Соловей в діброві,
Я вже й вишиваю
Нищечком собі.
Гляне було мама,
Усміхнеться тато.
— Гарно, доню, гарно, —
Скажуть жартома.
Може, й справді гарно?
Гляньте-но, хлоп'ята!..
Гляньте-но хлоп'ята, —
Вишила ж сама!

В. Скоморовський.

СЕРЕД КНИЖОК

ПРАВДА І ЩИРИСТЬ

Софія Парфанович. „На схрещених дорогах". Повість. Накладом автора. Чікаго 1963. Стор. 420.

Передо мною тількищо прочитана чепурна книжка в темнозеленій обкладинці. Скільки не так ще давно пережитого воскресло в душі після читання! Ці спогади і гарні, і страшні, і неймовірні, і часто трагічні. Це спогади автора, пані доктор Софії Парфанович, а разом з тим це спогади кожного з нас, і прочитати їх кожному конче потрібно хоч би для того, щоб, оглянувшись назад, оцінити й переоцінити своє теперішнє становище.

Софія Парфанович — широко відома і як лікарка, і як автор — і як **лікарка-автор.** Коли говорити про письменництво, як професію, його нелегко окреслити. Часто письменником стає людина без жадного фахового тренування, тільки через те, що має талант до писання. Інші ж учаться на факультетах літератури й отримують диплом, що далеко не завжди служить запорукою літературної спромоги. Найкраще, коли обидві лінії сполучуються, але це буває нечасто. Бути фаховим письменником нелегко хочби тому, що кожна фахова праця — це зобов'язання, а зобов'язання зв'язує. Саме тому, що письменник мусить написати ту чи іншу річ **на певний час,** він її часом не може скласти і в муках творчого безсилля „випомповує" з себе порядним стилем скомпоновану писанину, що деградує його перед читачами. Тому письменник частіше вибирає шлях вільної творчости, що не дає матеріяльного забезпечення і багатьох доводить до голодування, зате дає змогу творити те, що приходить в час примхливого надхнення — тоді, коли воно приходить.

Софія Парфанович стоїть посередині між цими двома категоріями. З одного боку вона лікар, пристрасно закоханий у свою професію, віддана жрекиня медицини з найкращими прикметами цієї касти ідеалістів. За гроші чи без них, наша лікарка бажала завжди працювати для рятування хворих, і кожний день, не присвячений праці, завдавав їй муки. З другого боку, Софія Парфанович має безсумнівний письменницький талант, що виявляється навіть в її суто медичних творах, таких, як „Гігієна жінки". Кожен письменник, крім свого літературного стилістично-формального вишколу, повинен ще й знати життя. Нічого путнього не вийде просто з кабінету. Щоб написати живий правдивий твір, письменник мусить відчинити двері й піти в життя, в народ. Навіть підкреслено-професійні письменника вивчають старанно обставини й відносини, що дають основу літературному творові; інколи вони навіть ідуть, під спеціяльно для того взятим псевдонімом, працювати в шахту чи на фабрику, щоб знати, про що вони будуть писати.

Знати, про що пишеш — це чи не те основне, чого вимагають від письменника. Коли цього нема, твір виходить неправдивий, нецікавий і нікчемний.

Софія Порфанович пише про життя, про людські недуги та їх лікування, про природу і звірят, про різні місцевості, що їх бачила в своїх далеких мандрах. Це робити їй легко, бо вона ці речі добре знає. Лікарська практика дала їй багатющий матеріял для писання, що мабуть, ніколи не вичерпається. Казали колись римляни, що mens sana in corpore sano, отже, більшість хвороб тілесних зв'язана з глибокими душевними переживаннями, до яких добрий лікар не може бути байдужим. Як лікарка Софія Парфанович мала нагоду студіювати найглибші таємниці людського тіла й душі, а як письменниця вона має цінну перевагу в порівнянні з іншими повістярами — відтворювати свій багатий досвід у літературі.

Дія твору „На схрещених дорогах" відбувається на маленькій фабриці в тирольськім містечку Тельфс. На цій фабриці працювали неодружені матері, завербовані гітлерівцями з окупованих країн. Тут же, при фабриці, вони жили разом із своїми дітьми, а др. Парфанович була призначена лікаркою цього табору. Не зважаючи на недовір'я збоку своїх же, українок, в той час, як жінки інших національностей ставилися до неї привітно, пані доктор ні на хвилину не відсахнулась від дочок свого народу, ніколи їх не осуджувала за недовір'я, брутальність і низький моральний рівень, бо вона, як лікар і тонкий психолог, з болем розуміла причини такого поводження. „... Я була одної крови з ними, я була однією з них", — говорить авторка в своїм творі не раз.

З великим завзяттям пані доктор взялась негайно розбудувати в таборі охорону здоров'я українських робітниць. Твір розгортає перед читачем сторінки нерівного змагання за кращі санітарні умови й медичну опіку проти тупого й бездушного німецького управління. Українська лікарка протягом кількох тижнів зуміла добитися великих поліпшень у лікарні й дитячім притулку, але це йшло проти планів німецького уряду, і лікарку негайно звільнили з праці. Далі йшли довгі скитання по тирольських містечках, де, через „вовчий квиток", було дуже важко дістати будь-який притулок. Нарешті, родина лікарки оселилася в будинку трьох старих паннів, кожна з них віком старша за вісімдесят. Людяність і ввічливість української родини завоювала черстві серця стареньких тирольок, і на деякий час запанувала ідилія, навіть під дощем смертоносних бомб.

А далі прийшов кінець гітлерівської імперії, і в Тироль увійшли негрські відділи американських військ. Цікаві описи стосунків колишніх „надлюдей" із чорношкірими, кошмарні картини оргій „поворотців на родіну", перші кроки в організації українських таборів для залишенців, патетична картина смерти пана Пилипа Волчука, чоловіка авторки, і нарешті — момент виїзду до нової батьківщини — Америки — ось головні етапи цього динамічного, емоційно насадженого твору.

Вартість твору полягає, перш за все, в його високій ідейності. Ідея соборности, жертви для служби свого народу, відречення від особистих вигод зворушує і поривае читача. „Тут були жінки мого народу і їхні діти. Їм дати допомогу — моє священне завдання", — каже авторка на ст. 129, наголошуючи не раз цю думку в багатьох інших розділах.

Не менш важливою заслугою цього твору є його документальність. І хоч часом у деяких розділах літературна якість твору знижується до газетного рівня, твір усе ж не втрачає ваги, як незаперечний документ з часів другої світової війни. З твору майбутній дослідник може, наприклад, взяти такі факти, як те, що німці не давали українській лікарці наявної в таборі обладнаної медичної кімнати, замкнувши двері на ключ; що під час повітряної тривоги багатьох робітниць не пускали в бомбосховище і вони мусіли в цей небезпечний час далі працюва-

ти; що матерів не пускали до бомбосховища, де були їхні діти; що Німеччина використовувала і роз'ятрювала національні протиріччя між різними окупованими народами, напр., приставляючи до українок польських і російських наглядачів; що керівник табору обкрадав таборові склади і за ці кошти придбав собі будинок; що українські робітниці мусіли працювати до останнього дня вагітности, а за дні хвороби у них вираховували гроші — і багато, багато інших цінних посвідчень.

Третя заслуга твору — це його емоційність і яскравість. Твір, за винятком кількох публіцистично написаних розділів, читається легко й цікаво. Описи яскраві і влучні, вони тривало лишаються в пам'яті. Ось зразок короткого, але влучного портрета:

„Поліна була кругла, середнього зросту. Очі якісь карі, трохи опуклі і з постійною потребою плачу. Одягалась у товстий гранатовий плащ, повно спідниць і хусток". (ст. 104).

Крикливу „Наташу" влучно характеризує її „колгоспний альт". Навіть таку другорядну річ, як фабричний гудок, Софія Парфанович змалювала так, як ще ніхто цього не зробив і вже не зробить: „Фабрика подає глухий жалісний нявкіт — як старий хворий кіт". (ст. 89). В іншім місці письменниця додає, що кожного разу, як фабрична сирена голосила на тривогу, робітниці казали „а щоб він сказився". Особливо майстерно написана сцена прокльонів „остівців" під час повітряного алярму:

„По-мистецьки кляла Наташа. З-під насуплених брів вона кидала іскри ненависти, а через два ряди білих, грізно вискалених зубів вилітав її колгоспний альт, як грозова буря, як майже біблійні пророцтва. Страшно було слухати оцих блюзнірств і бачити її, як стоячи перед подвір'ям з немовлям у наручі, простягала його і порожню руку до неба, покритого сталевими птахами заглади, і кликала її на всіх нас і на себе з дитям, а головно, на зненавиджену фабрику і її директорів. — Хай вона зараз же тут і в землю западеться, оця каторожна фабрика! Хай найтяжчі бомби з землею її зрівняють! Хай сліду не стане з неї і з нас, і з цього Ірода проклятого цього ката Пішля! — читала голосно тяжким альтом, якби правила якусь макабричну службу". (ст. 90).

На жаль, авторка не дотримується гармонії стилю. Твір її названий повістю, а проте він нею не є. Початкові й кінцеві розділи — це газетні статті, багато розділів нагадують репортажі, загалом твір нагадує уривок із розгорненої автобіографії, недатований щоденник або спогади. Стиль часто набирає непрощенного прозаїзму, і мова твору відхиляється від граматичних норм, особливо в ділянці лексики, відмінків, уживання прийменників, узгодження і синтаксичної конструкції. В творі є багато польонізмів („можність", „залежало на ній", „тримала зі мною", „сповидно") і ще більше русизмів („зал", „поступати" в значенні „поводитися", „похожа", „видвиженець" і т. д.). В одній репліці письменниця вводить російське слово „вобще", щоб відтворити мову зросійщеної „східнячки". Але тут же вона пропускає невластивий на Східній Україні вираз „ховати" в значенні „виховувати":

„Брехня. Я он яка виховалась. І без книжки. Вобще противні нам ваші книжки. Я ще вас навчила б, як ховати дитину".

У творі, спеціяльно на початку, є чимало дуже дивних синтаксичних конструкцій, що можуть спантеличити читача: „Вплив лікуючого мав пануюче значення"; „Як привикла шефові-лікареві, так я реферувала й шефові-фабрикантові" (ст. 83); „Рівне зацікавлення як санітарною справою, він виказував об'єктом її, тобто, хворими" (ст. 82); „Тож, коли три поліжниці з зараженням, які я застала, ми відправили в клініку, дві повернули мені зараз же, а третю затримали на кілька днів" (ст. 77), і т. д. Звичайно, що загалом твір зрозумілий і кольоритний, але, якби мовні недокладності були виправлені, твір став би ще кращим. Поміч доброго редактора була б тут дуже корисна.

Як і в попереднім творі (прекраснім!) „Люблю Діброву", пані Парфанович любовно описує в „На схрещених дорогах" квіти, краєвиди та звірят. Її рядки про котика Муйнца — справжня насолода для читача. Опис гори Гогемунди просто клясичний, один із найкращих описів природи в українській літературі (ст. 202-203). Перо авторки замашне і сміливе, і вона не вагається описувати речі, що не часто стрічаються на сторінках української літератури: опис пологів, вичистки після викидня, п'яні оргії поворотців, коли горілкою заливали немовлят, щоб вони не заважали матері „веселитися", поливання німецьких полів гноївкою і, навіть, такі вирази, як „Я... на все!" Авторка вміє це зробити так, що книжка не тратить естетичної вартости. Це невловний секрет.

Лишається подякувати авторці за те, що вона в душі і в пам'яті своїй зберегла кривавий шматок історії нашого народу й зуміла відтворити його для нас у своїм творі. Сподіваємося, що цей твір поведе за собою ще багато дальших книг.

Ганна Черінь

(З журнала „Овид")

ДОСЛІДЖУВАННЯ ДВОКУЛЬТУРНОСТИ НА ТОРОНТСЬКІЙ РАДІОПРОГРАМІ

Королівська Комісія для досліджування проблеми двох культур у Канаді продовжує свою важливу працю, а за той час радіостанція CJBC в Торонто передаватиме протягом 20 тижнів серію інтерв'ю та з'ясовування поглядів на це питання. Запрошується слухачів з'ясовувати листовно свої думки на різні аспекти цієї проблеми, з якими вони погоджуються або не погоджуються. Ці листи будуть основою для звіту з „Студійної сцени", який буде згодом предложено Королівській Комісії. „Студійну сцену" розпочато в жовтні 1962 року і вона вже має значні досягнення в галузі освіти для дорослих. Намагаючися допомогти канадійцям розуміти краще одні одних, а тим самим і себе, організатори тієї програми розглянули багато актуальних проблем: Як перешколитися до іншої праці? Який є вплив автоматизації на суспільство? Культурні різниці в Канаді, тощо. У своїй серії „Зразки етнічних спільнот" ця сама програма, передавана по радіо від понеділка до п'ятниці, год. 10.30 до 12 вечора, показує різні аспекти торонтських етнічних груп. „К. С."

Світлина з ювілейного свята відділу св. Ольги у Вегревил, Алта. Голови т-ва від 193311963 р. Зліва направо пані: М. Далаврак, Ф. Павлюк, Р. Мицак, А. Гошко, К. Засійбіда — перша голова, К. Семилюк — теперішна голова, М. Никифорук, Р. Мандрик, М. Запорожан, М. Зварич (покійна), А. Шевчук, М. Дікур.

30-ЛІТТЯ ВІДДІЛУ ІМ. СВ. ОЛЬГИ

Вегревил, Алберта.

Один з заслужених і довголітніх відділів Союзу Українок Канади — ім. св. Ольги у Вегревил Алберта обходив свій 30-літній ювілей, що відбувся 23-го травня 1963 р. в залі Українського Народного Дому. Програма свята відбулась слідуючим порядком: відкриття бенкету молитвою — Всеч. М. Крищук, тоаст до королеви — пані Розалія Мандрик, вечеря, привіт голови, пані Катерина Семелюк, презентація гостей за головним столом — пані К. Семелюк, ювілейний торт — панні: Калина Засійбіда, Катерина Семелюк, привіт голови провін. екзек. Союзу — пані Параня Сліпчук, акордіянове сольо, панна Леся Мельничук — „Човник", переказ історії товариства — пані Філька Павлюк, сольоспів — Вікторія Винничук, „Місяцю Ясний", гість промовець — пані К. Засійбіда, вручення грамот почесним членкиням — Всеч. М. Крищук, гуртовий спів, „Світом Божим Вечоріє" — „Весна іде", гуртовий спів — всі присутні, гутірка.

З історії відділу

Відділ ім. Св. Ольги у Вегревил зорганізовано 3-го травня 1933 р. Перші збори відбулися в домі пані Ксені Керелюк. На тих зборах вписалося 9 членок. Першою головою була вибрана пані Калина Засійбіда, секретаркою пані Стася Порайко, касієрка пані Ксеня Керелюк.

Головні завдання жіночого товариства були, щоб придбати фондів для розбудови Української Церкви, як також згуртувати все свідоме жіноцтво при своїй організації.

Початки були тяжкі, але жінки не зважали на труднощі взялись до роботи, скликали всіх зацікавлених на чайні вечорки, які відбувалися по домах членок. Прихід, хоч малий але щирий, приносив велику допомогу церковному зарядові. Того ж року жіноцтво відбуло великий базар на якому чистого доходу було понад 300 дол. і ці гроші пішли до будівельного фонду.

Через добрий провід, велику працю а ще більше завдання цього товариства, жінки почали вписуватися, в членство роблячи це товариство все більш живим, сіяли здорове зерно, яке приносило добрий успіх і праця ішла вперед.

В році 1936, наш відділ вступив до Союзу Українок Канади, щоб у скоординований спосіб провадити працю для спільного добра. Вже від самого початку, при Церкві зорганізовано Українську і Недільну школу, і отримували як матеріяльно, так і своєю працею. В скорому часі наше товариство у Вегревил взяло на себе обовязок купна Українського Народного Дому, і відновило культурно-освітню працю. Наш розвій був найкращий під час другої світової війни. Наша праця в першу чергу кружляла наокола нашої громади і нашого народу, але побіч тієї праці наше жіноцтво брало активну участь у світовій організації, канадському відділі Червоного Хреста виконуючи свою квоту праці. Зараз по війні наш відділ вислав пакунки для своїх українських братів, які з воєнних причин знаходилися по за своєю рідною землею, по чужих країнах. З розвитком відділу у Вегревил, наше товариство причинилось різними способами до розбудови наших культурно-освітних центрів, як Інститут Михайла Грушевського, тепер св. Івана в Едмонтоні, Інститут Петра Могили в Саскатуні, також і до нашої Духовної Семінарії — Колегія св. Андрея в Вінніпегу.

Щоб в скороченю дати образ пра-

ці нашого товариства відбувалося: українська школа (тепер, начислює 74 дітей), недільна школа, яка тепер начислює около 100 дітей), товариство видало куховарську книгу „Говстис", якої надруковано 2000 примірників і роздано в Канаді, Південній Америці й інш.. Наше товариство передало понад $40,000.00 на розбудову церкви і нового Народного Дому.

Цей опис діяльности є далеко неповний, щоб ним насвітлити 30-літню працю нашого жіночого т-ва.

На цьому місці ми схиляємо свої голови і з теплим спомином згадуємо тих, що відійшли від нас у Вічність. Їх посвята, надія з минувшини в будучність не затьмарена, але світлим образом сіяє перед нами. їх посвята і приклад лишається для нас до наслідування з любов'ю до Бога і свого українського народу.

ПОДЯКА

При Соборі св. Покрови у Вінніпегу, 820 Боровс аве. знаходиться відділ Союзу Українок Канади ім. Княгині Ольги.

Членству того відділу треба дати признання за його енергійну працю на всіх ділянках у соборній громаді та при допомозі Всеч. о. настоятеля Івана Стуса і пані-добродійки, що свій відпочинковий час жертвують для соборної громади та молоді.

Головою відділу є пані Марця Сеніцька, яка має чималі заслуги за свою віддану працю в минулому і тепер безперервно працює в користь громади, організації, піддержуючи своїм авторитетом всяку важливу українську справу та своєю вдачею скріплює згоду та любов між членками.

На цім місці я складаю сердечну подяку членкам цього товариства, його голові пані М. Сеніцькій за княжий дар, присланий мені на Святий Вечір з нагоди Різдва Христового, ступаючи стежками традиції трьох царів, що струджені подорожжю через гори і пустині, йшли, щоб повітати і поклонитись Новонародженому Спасителеві.

Бажаю Союзові Українок Канади, щоб за Божою поміччю, зібравши в ряди організації українське жіноцтво, працювати на народній ниві для здобуття волі нашому народові, для збереження українського духа у світі і для слави України.

Йосиф Костецький

Вручує стипендію п. Орестові Равлюкові гол. жін. тов. пані Анна Ковалик. Позаду бувша касієрка пані С. Хриптул і парох гром. о. В. Бойчук.

МОЛОДИЙ БОГОСЛОВ ОДЕРЖАВ СТИПЕНДІЮ

Йорктон, Саск.

Йорктонська Українська Православна Громада надзвичайно радіє, що дала молодого студента в особі п. Ореста Равлюка на богословські студії до Колегії Св. Андрея в Вінніпегу. З тої нагоди жіноче товариство ім. Олени Пчілки в Йорктоні вручило п. Орестові Равлюкові стипендію на перший рік навчання 1963-64 в сумі 100 дол.

Пан Орест Равлюк є сином панства й Агафії Равлюків, які є примірними християнами й добрими членами громади. Орест народився 16-го серпня 1944 року в Йорктоні. Тут він ходив до публичної школи, а в 1963 році закінчив „Гайскул". Ще змалку любив він ходити до церкви та прислуговувати священикам при відправах. Ходив до Недільної і Української школи. Належав до місцевого відділу СУМК, а в 1963 році був його головою. Також співав у церковному хорі. Взагалі Орест брав активну участь у громадсько-церковному житті своєї громади.

В Канаді ми маємо багато здібних і релігійно-вихованих юнаків, які могли б служити своїй Рідній Церкві й своїому народові, але нам треба їх заохотити й помогти їм морально й матеріяльно. Це також певного рода місійна праця нас членок Союзу Українок Канади. Наше жіноцтво від самого початку своєю працею помагало нашій Церкві, то й надалі ми повинні це продовжувати. Союз Українок Канади час від часу виплачує здібним студентам стипендії, то чомуж би також наші студенти Богословія не могли б частіше отримувати таких стипендій, що допомагало б їм і нашій Церкві.

Наше жіноче товариство в Йорктоні бажає п. Орестові Равлюкові якнайкращих успіхів у його науці. Хай Всемилостивий Господь допоможе йому щасливо закінчити ці богословські студії, щоб працювати в Його Винограднику на добро нашої Української Православної Церкви й нашого українського народу.

Також батькам Ореста, панству Равлюкам, належиться признання, що виховали свого сина й віддали його для праці в своїй Церкві, яка під цю пору так священиків потребує.

Ольга Бойчук

СВЯТО ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА

Овкборн — Мензі, Ман.

Заходами відділів Союзу Українок і при участи СУМК Овкборн і Мензі відбулась 10-го листопада 1963 року академія в память листопадового зриву. В програму концерту входили хорові пісні, деклямації та промови.

Програму відкрито молитвою співом „Отче Наш" — сумківський хор, який виконав в міжчасі такі пісні —

РІЧНІ ЗВІТИ ВІДДІЛІВ

ОВКБОРН, МАН.
Відділ ім. Лесі Українки

Річні збори т-ва відбулися 7-го листопада, 1963 р. в Народнім Домі. Членок присутніх було 23. Діяльність: за рік відбулося 10 місячних зборів, 3 засідань заряду, 4 обіди, 1 базар, продаж ручної роботи і домашнього печива, Йорданська Вечеря, свято Лесі Українки і Тараса Шевченка, День Матері, День Подяки і Свято Книжки, Листопадове Свято з сумківцями. Комітет відвідував хворих. Було 4 рази бінго, вислали делегатку на провінц. з'їзд до Вінніпегу. Приготовили 8 вишивок на продаж в користь Колегії св. Андрея. Жертвували на Церкву 600 дол. Народний Дім 200 дол., Колегію 25 дол., на „Промінь" 22 дол. На шпиталь 25 дол., інші 67 дол. у нас є Рідна Школа і опікуємось відділом СУМК.

Фінансовий звіт — з року 1962 осталось — $311.98, прихід в 1963 р. — $1,132.79, розхід в 1963 р. — $1,325.58, в касі осталось — $119.19.

Заряд на 1964 р.: пані: Ґеня Матієшин — голова, Марія Ґрошок — заст. голови, Анна Боклащук — рек. секр., Марія Бородій — касієрка, фінансова секр. — Оля Ковальчук. Контрольна комісія — Ірина Франко, Катерина Швалюк, Марія Старенька. Голови комітетів: хворих — добр. П. Мельник, господинь — пані Анастасія Коваль.

Анна Боклащук, рек. секр.

ФОРТ ВІЛЛІЯМ, ОНТ.
Відділ Доньки України

Річні збори відбулися 5-го грудня 1963 р. Діяльність т-ва: за 1963 рік: відбулося 8 зборів, два засідань заряду і комітетів, і два культ.-осв. вечорі — роковини Лесі Українки і свято героїнь, академія памяті Лесі Українки і Ольги Кобилянської.

Членки ходили колядувати на Колегію св. Андрея і вислали делегатку на доміняльний з'їзд Союзу. Передплачуємо „Український Голос" і журнал „Промінь" для шпиталю. Тов улаштувало весняний чай з виставою вишивок, різьби і кераміки і чай з моделюванням капелюхів.

Співпрацюємо з місцевим відділом Комітету Українок Канади. Розпродали 6 книжок — Ганна Мандрика — Вибране. До міської бібліотеки подарували по дві книжки, „Антольогія Українських Поетів" і „Українська жінка в хореографії". Три членки т-ва навчають в недільній школі при двох церквах.

Відділ має представниць у Жіночій Раді і бере участь в засіданнях Тов. поборювання рака, в Канедіен Лейкгид Ексибишон і помагає грішми та працею іншим організаціям.

Заряд т-ва на 1964 р. — пані: К. Пахолків — голова, А. Стасів — 1-ша заст., Л. Венгер — 2-га заст., О. Ковальчук — рек. секретарка, О. Михайлишин — касієрка, Н. Вацик — почесна членка. Контрольна комісія — Е. Шелепюк, А. Пуляк, М. Присунка. Референтки, що очолюють комітети: освітний — О. Яремчук, мистецький — Л. Венгер, програмовий — П. Манчур, відвідування хворих — А. Пуляк, КУК — О. Михайлишин, Жіночої Ради — Е. Шелепюк, „Промінь" — О. Ковальчук. Інвентар — О. Михайлишин.

О. Ковальчук, секретарка

ТОРСБІ, АЛТА.
Відділ ім. О. Басарабової

Річні збори жіночого товариства відбудуться 9-го грудня 1963 р. в Народнім Домі.

Діяльність товариства: в протягу року, товариство відбуло 5 двомісячних зборів і 2 засідань. Заходом т-ва влаштовано 2 весільних вечері, 1 празниковий обід, 2 похоронних перекуски. Товариство влаштувало свято Листопадового Зриву, а о. О. Щирбань відправив Панахиду в память поляглих українських стрільців і товариство занялося збіркою для інвалідів з якої було 26 дол. ці гроші вислано для інвалідів. Товариство жертвувало 5 дол. на „Промінь".

Фінансовий звіт: з року 1962 осталось в касі — $948.12, прихід в 1963 — $1,620.94, розхід в 1963 — $2,339.98, в касі осталося — $204.08.

Заряд т-ва на 1964 рік: Ірина Павлик — голова, А. Фаращук — заступниця голови, М. Світлик — секретарка, К. Кіщук — заст. секретарки, Е. Адамик — касієрка. Контроль на комісія: О. Кіщук, Е. Пирч, К. Колодій, головна господиня — Е. Равінська, сестриця — М. Криса, А. Фаращук.

Марта Світлик, секретарка

БРУКСБІ, САСК.
Відділ ім. Кн. Ярославни

Діяльність товариства за минулий рік: Відбулось 10 місячних зборів, пущення, концерт Лесі Українки, поминальну Службу Божу за померлих, 3 вечорки бінго, випродаж печива, Спільне Свячене, День Подяки, куряча вечеря. Комітет відвідує хворих і посилає різдвяні пакунки до старечого дому в Мелфорті. Товариство постарало нові шафи для кухні при Народнім Домі, купило нові фіранки та інше. Товариство жертвувало 15 дол на Інститут в Саскатуні.

Фінансовий звіт: осталось з 1962 року — $851.46, приходи в 1963 — $506.48, розходи в 1963 — $537.22, в касі осталось — $835.08.

Заряд т-ва на 1964 рік: уступаюча голова — Докія Возняк, голова — Марія Фенюк, заст. голови — Параска Оробко, секретарка — Василина Киверига, касієрка — Віра Ціпивник. Контрольна комісія — Наталя Наташок, голова сестрищ — Кароліна Возняк, господинь — Стефанія Панчук.

Докія Возняк, голова

МИРНАМ, АЛТА.
Відділ ім. Олени Пчілки

Річні збори жін. тов. відбулись 5 грудня в залі під церквою. На 1963-ий рік мало т-во 46 членок. Жін. тов. опікується недільною і рідною школою при помочі отця пароха Хруставки і помагало сумківцям. Тов. вислало делеґатку на з'їзд. Цього року тов. помагало на весіллях і занималось одним похороном. Відсвятковано День Матері і свято Лесі Українки. Відбулось 10 місячних зборів і 6 засідань заряду. Тов. спільно з церковною громадою відбуло Йорданську Святу Вечерю і річний Храм.

Фінансовий звіт: осталось з 1962

„Видиш брате мій", „Ой у лузі", „Ой на горі", „Ой видно село". Деклямації: „Ми вернемось" — Омелько Коваль, „Листопад" — Іван Баклащук, „Стрілецька могила" — Ґеня Пелешок, „Українська мова" — Тарас Друль, „Ой під гаєм мати" — Марта Чвалюк, „Молитва" — Леся Старенька. Музика на гармонії — Маруся Друль. Доповідь виголосив Всеч. о. Мельник. Кінцеве слово сказав голова Народного Дому, п. А. Слонь.

Анна Баклащук, секретарка

року — $210.90, прихід в 1963 — $953.90, розхід в 1963 — $852.49, в касі осталось — $312.31.

Заряд т-ва на 1964 р. — Е. Дубельт, уступ. голова, Калина Яремчук — голова, Паранька Кийко — заступниця голови, Марія Котович — секретарка, Л. Ткачук — заст. Галя Яремчук — касіерка. Контрольна комісія: Е. Дубельт, К. Ніколячук, С. Дутка. Голови комітетів: відвідування хворих — пані Пухкий. Сестрищь — пані Личак. Господинь — О. Ленковська.

Стефка Дутка, секретарка

ЕДМОНТОН, АЛТА.
Відділ ім. Лесі Українки

Річні збори відділу відбулися 5-го грудня 1963. Членки заряду і комітетів дали звіти з праці за рік, що був успішний. Членок було вписаних 66. Відбулось десять місячних і 2 надзвичайних зборів. Протягом року т-во приготовило Святу Вечерю, Спільне Свячене, обід на День Подяки, обід під час візитації Владики Андрея, 2 „Панкейк Сапер" під час Великого Посту, 4 чаї, 5 весільних вечер, 5 похоронних і поминальних обідів, один дво-вечірний базар, одно-тижневий „Бут" під час „Ексебишон". Помагали СУМК перевести їх річний чай. Комітет хворих устроїв річний чай, прихід з якого вживають для відвідин з вечерою і перекусками до шпиталів.

Жін. тов. опікується рідною і недільною школою до яких учащає поважне число дітей. Улаштували концерти на День Матері, св. Николая, коляди в Інст. св. Івана і виступали під час полевої Служби Божої в Елк Айленд Парку.

З року 1962 остало — $189.07, прихід за 1963 — $10,667.75, розходи за 1963 — $9,116.85, осталось в касі — $1,739.97.

Успіху, витревалости і доброї волі бажаємо новому зарядові. Складається на 1963 р. з слідуючих пань: уступаюча голова — В. Купченко, голова — З. Дмитрук, заст. голови — 1-ша М. Шевчук, 2-га — Ю. Федейко, 3-та — М. Гарасим, рекордова секр. — Н. Гиманик, касіерка — К. Ілащук, реф. української преси — Ю. Федейко, реф. англійської преси — П. Івасюк. Голови комітетів — шкільного — П. Луцька, телефонічного — Р. Стечишин, базарового — М. Шевчук, мистецтва — М. Вінтоник, церковного — П. Сірінк, бенкетів — В. Сірінк, господинь — Е. Простибіг, хворих — М. Чорна, печива — М. Даско, чайний — Д. Керчак. Надзірна рада до СУМК — М. Гарасим і М. Шевчук. Контрольна комісія — А. Дукельська, Н. Карбашевська, Т. Кобилка.

Ю. Федейко, секр. укр. преси

ВОТЕРФОРД, ОНТ.
Відділ ім. Лесі Українки

Річні збори жіночого т-ва відбулися 24 листопада 1963 року в церковній залі. Збори були успішні і було на них поважне число членок.

Діяльність товариства: за рік відбулося 9 місячних зборів. Заходом товариства приготовлено такі свята — Лесі Українки, і День Матері. Приготовили — Йорданську Вечерю, Спільне Свячене, 3 обіди — вечерю для гірл-гайдз, вечерю на весілля, вечерю на Інститут Св. Володимира в Торонто. Зробили стіл для залі коштом 20 дол. Відбулося бінго, пущення і храм, чайне прийняття, продаж домашного печива і писанок. — Один день писання писанок і печення пасок.

Членкині займаються дарунками для дітей в День Святого Николая. Мали збірку на Кенсер-фонд. Комітет відвідує хворих у шпиталі, товариство опікується чоловіком в старечім домі. Членкині його відвідують і купують йому дарунки на Різдво, Великдень і його роковини.

Фінансовий звіт: осталось в касі з 1962 року — $535.68, прихід в 1963 році — $1,91.43, розхід в 1963 р. — $1,570.14, в касі осталось — $56.97.

Заряд тов. на 1964 рік — голова — Параска Щербань, заст. голови — Анна Ткачук, рек. секретарка — Рузя Галик, фін. секр. — Валя Бунт, касіерка — Марія Васик. Контрольна комісія — Анеля Андрушко, Софія Галик і Стефка Завальська. Головна господиня — Анна Галик,

Рузя Галик, секретарка

ТОРОНТО, ОНТ.
Відділ Св. Княгині Ольги

1 грудня 1963 року відбулися річні збори членок нашого Відділу, в приміщенні Православної Громади, при вул. Бетерст ч. 404. Відкрив збори молитвою Прот. Дмитро Фотій і в щирій промові побажав дальшої успішної праці. Провадила зборами голова, пані Ніна Козій.

Звичайно протокол з попередніх річних зборів і, по прийнятті його зборами, заслухано звіти членок управи. Першою звітувала голова, п-і Козій: за 1963 діловий рік відбуто 10 місячних сходин, 5 культурно-освітніх вечорів, а саме — в память 50-річчя з дня смерти Лесі Українки, на честь Тараса Шевченка, в память Ольги Кобилянської, Свято Державности і День Преси і Книжки. Крім того, було уряджено виставку народного мистецтва і базар, який приніс $3,866.29. — Пані Козій подякувала всім співробітницям, які облегшували їй складну працю. По заслуханні звіту голови, виступали пані містоголови зі своїми звітами: пані Охітва і Бойко, яка, крім біжучої праці, є ще референткою „Променя". Потім слідував обширний звіт секретарки — пані Божик і фінансової референтки — п-і Мандзюк. Касовий звіт за 1963 рік подала касіерка — пані Яницька: Прихід — $3,811.16, розходи — $3,558.76, в касі $318.40.

По звітах управи, заслухано докладні звіти окремих комітетів. Комітет рідної школи. Провадить добродійка Минодора Фотій і подає, що слідує в українській школі — 252 дітей, в шістьох клясах. Створено також двомовні кляси для дітей, що не знають української мови. Провадить пані Пасерб. В недільній школі 463 дітей. Викладає там 4 учителів. До помочи їм додано 4 сумківки. При недільній школі — дитячий садочок, для дітей від 3-5 років. Музична школа і оркестра, провадить пан Пасерб. Школа танців, провадить пан Воробець. Курси українознавства — 52 учнів, з них 13 матурантів. Всі учителі працюють безплатно.

Господарчий комітет. Провадить пані Мудра. Видано 14 більших обідів, як також чайні прийняття на культурно-освітніх вечорах. Комітет базаровий — пані Ґужда. Допомагали їй, під час базару в жовтні — пані Божик і Боднар. Базар дав чистими $3,866.29. — Сестрицтво при церкві. Провадить пані Друль. Комітет програмовий. Провадить пані К. Сакалюк. Уряджено 5 культурно-освітніх вечорів і виставку народного мистецтва. Комітет відвідування хворих, провадить пані Чулій. Зачитує листи подяки від хворих. Представниці до жін. КУК-у: др. З. Плітас, пані Мошук і проф. В. Завадська. Наш Союз має також своїх представниць в Юнайтед Апіл — пані Яницька, і в Суспільній Опіці —

ЮВІЛЕЙ ПОДРУЖЖЯ

Монтреал, Кве.

В середу, 5-го лютого, 1964 р. П-во Бабяки обходили 50-ліття подружжя. З цієї нагоди замовили Службу Божу, яку відслужили отці: Протопресвітер В. Слюзар і Ф. Легенюк — настоятелі Собору св. Софії. Ювіляти приступили до Сповіді і св. Причастя. По Богослуженню був посвячений образ Пресвятої Трійці, подарований жін. т-вом Доньки України довголітній членці Анастасії Бабляк з нагоди 50-ліття подружжя. По закінченню Богослуження і відспівання многоліття, о. Протопресвітер В. Слюзар щиросердечно привітав ювілятів як піонерів і довголітніх членів святософійської громади. о. Ф. Легенюк перечитав привіти від управи Собору. Членки С.У.К. В. Турченюк і К. Савицька передали привіт від т-ва О. В. Слюзар поблагословив і передав образ св. Трійці ювілятам. Всі присутні в Соборі сердечно поздоровили ювілятів, а вони подякували всім. Панство Бабляки, з нагоди родинного свята пожертвували 50 дол. на лавки до Собору, і 5 дол. на пресовий фонд улюбленого журнала „Промінь".

Присутня

ПОДЯКА

Мензі, Ман.

Щира подяка всім членкам відділів — в Мензі і Овкборн за відвідування мене в Шов-Лейку шпиталі, де я пролежала 18 днів. Дякую родичам, п-ву Чвалюкам за відвідини і догляд дітей від 27 грудня, до 13 січня. Подяка родині, сусідам, приятелям та знайомим, що відвідували мене, сумківцям, особливо під час Різдва Христового. Ніколи незабуте враження викликало те, коли молоденькі сумківці на наше Різдво колядували у шпиталі зокрема для мене, як членки їх Надзірної Ради, а серед них було наших два сини. Це, мабуть, перший раз за довгі роки, що мені не довелось ходити з колядою на Різдво.

Від себе бажаю всім згаданим, як також редакції нашого „Променя" кріпкого здоровя і багато успіхів. Засилаю 5 долярів на Тривалий фонд „Променя".

Михайліна Чвалюк

МИЛА ГОСТИНА

Торонто, Онт.

В неділю, 10 лист. м. р. членки і приятельки пані Анни Федун зібрались в її домі, щоб повітати її з поворотом до здоровя.

Пані Федун спочатку працювала при Народнім Домі, співала в хорі, брала участь у представленнях, а відтак стала членкою у відділі Союзу ім. Кн. Ольги в Торонто. Пані Федун є також доброю матірю своїх синів, які студіюють на Торонтонськім університеті.

По смачній перекусці, що її подали жінки, пані Анна Стахів привітала реконвальсценку і вручила їй від присутніх скромний, але щирий подарунок з желаннями. Промовляли і вітали пані Федун — добр. М. Фотій, пані Марія Шевчук і пані Марія Гужда. На закінчення пані Федун, зворушена виявом теплої прихильности і любові своїх приятельок, зложила щиру подяку.

Присутня

ПРОЩАЛЬНА ГОСТИНА

Лашін, Кве.

В неділю дня 2 лютого ц. р. члени церк. громади св. Юрія прощали своїх членів Надію і Михайла Шевченка, що відїжджали разом з двома дочками на сталий побут до Флориди в місто Ст. Петербург. З тої нагоди відбулося в нашій церковній залі св. Юрія чайне прийняття. На прийняттю були присутні майже всі члени церк. громади та приятелі п-ва Шевченків, які бажали їм щасливої дороги та добрих успіхів на новім місці їх побуту. Із зібраної суми на пресу призначено 10 дол. на прес-фонд „Променя".

К. Квасницька

В РОКОВИНИ СМЕРТІ

Григорія Ференюка

У вівторок 8-го січня, м. р., упокоївся бл. п. Григорій Ференюк у шпиталі в Саскатуні.

Покійний хлопцем прибув до Канади з родичами з Буковини, з Бабинців 1905 року, побувши один рік в Оттаві, а опісля 1906 року перейшли на стале замешкання у Вакав, Саск. У 1913 році одружився з Анною з роду Палій, а в 1959 році перебрались до Саскатуну на відпочинок. Він прожив 78 років.

Він був членом Української Православної Церкви, жертвував на свої інституції, передплачував пресу.

Поминальне Богослуження і Парастас з обідом відбулись в шість тижнів і в рік в домі його дружини. В річницю смерті хай це буде і спомин про дорогого мужа і батька та доброго господаря від дружини, дітей і внуків та рідні. Нехай буде йому вічна память.

Родина.

Січня 16-го, 1964.

ДЕЩО З ГУМОРУ

Причина

— Цікаво, чому жінки більш дбають про зовнішній вигляд, ніж про свій інтелект?

— Бо дурні чоловіки рідко коли бувають сліпими.

Він: Знову нові туфлі (черевики) і нова сукня. Якогось вищого інтересу не маєш?

— Вона: Ти мені нагадав — ще мушу купити капелюшок.

КАМПАНІЯ ТРИВАЛОГО ФОНДУ ЖУРНАЛА „ПРОМІНЬ"

Від відділу ім. Ольги Басарабової у Келгари, пані Елена Коваль пише таке: Ми провели в себе кампанію тривалого фонду „Променя" у звязку з поширенням „Українська жінка в хореографії" в такий спосіб: Три книжки ми подарували до бібліотеки — до місцевої при товаристві, одну до міської бібліотеки, одну університетської бібліотеки — це жертва від нашого товариства на тривалий фонд „Променя" 15 дол. По 5 дол. зложили: п. Василь Світик, пані Елена Коваль, бібліотека Л. В. У. пані Параня Грицюк в память свого пок. мужа Василя і пані Надія Кобильник в памятв свого пок. батька Василя Грицюка. Келгарський відділ разом 40 дол.

Подібно проходить кампанія по інших відділах. В понижче проголошених виказах, деякі відділи проголошують повну суму — книжку дарують до бібліотек, в інших поодинокі члени складають фонд і одержують на памятку книжку.

Ще багато відділів Союзу проводять в себе цю кампанію. Кожний відділ одержав листу пожертв, яку просимо виповнити і звернути до централі в Гемилтоні, щоб ми могли закінчити кампанію до літа. Тривалий фонд журнала тільки у звязку з поширенням книжки. Хай не лишиться ні одного відділу, який би не взяв участі в цій кампанії. **(Продовження на сл. стороні обкладинки).**

P 518
MISKEW MRS P A JAN 65
10629-81 AVE /HOSP/
EDMONTON ALTA

Складаємо щиру подяку всім тим, що на місцях переводять кампанію, всім тим, що розуміючи значення журнала складають свої пожертви — відділам та поодиноким жертводавцям наше сердечне спасибі.

Ліста пожертв

Відділ ім. Княгині Ольги — Вінніпег, Ман. —	**$20.00**
Пані М. Сеніцька — Вінніпег —	**5.00**
Відділ ім. О. Басарабової — Келгари, Алта —	**15.00**
Пан Василь Світик — Келгари, Алта. —	**5.00**
Пані Коваль — Келгари, Алта. —	**5.00**
Бібліотека Л. В. У. — Келгари, Алта. —	**5.00**
Пані П. Грицюк в память свого покійного мужа Василя — Клиреголм, Алта. —	**5.00**
Пані Надія Кобильник в память батька, пок. Василя Грицюка — Келгари —	**5.00**
Пані Т. Чвалюк — Мензі, Ман. —	**5.00**
Відділ ім. Княгині Ольги — Лашін, Квебек —	**25.00**
Пані А. Перепелюк — Флін Флон, Ман. —	**5.00**
Відділ ім. Доньки України — Флін Флон, Ман. —	**5.00**
Відділ ім. Доньки України — Вікторія, Б. К. —	**5.00**
Відділ ім. Лесі Українки — Давфин, Ман. —	**20.00**
Пані Ю. Дух — Давфин, Ман. —	**5.00**
Пані М. Андрейчук — Давфин, Ман. —	**5.00**
Пані Я. Чайковська — Давфин, Ман. —	**5.00**
Пані З. Ситник — Давфин, Ман. —	**5.00**
Пані М. Білоус — Давфин, Ман. —	**5.00**
Пані М. Царук — Давфин, Ман. —	**5.00**
Відділ ім. О. Басарабової — Форт Вілліям, Онт. —	**10.00**
Пані П. Барлот — Вегревил, Алта. —	**5.00**
Добр. Н. Крищук — Вегревил, Алта. —	**5.00**
Пані О. Мельничук — Вегревил, Алта. —	**5.00**
Відділ ім. О. Кобилянської — Роза, Ман. —	**10.00**
Відділ ім. Лесі Українки — Н. Бетелфорд, Саск. —	**25.00**
Відділ ім. О. Кобилянської — Годсон Бей, Саск. —	**5.00**
Пані І. Вахна — Торонто, Онт. Від. Тризуб —	**5.00**
Пані Ю. Никіфорук — Торонто, Онт. Від. Тризуб —	**5.00**
Пані О. Карманін — Торонто, Онт. Від Тризуб —	**5.00**
Пані К. Коропецька — Торонто, Онт. Від. Тризуб —	**5.00**
Пані С. Яхимець — Торонто, Онт. Від. Тризуб —	**5.00**
Панна С. Олійник — Торонто, Онт. Від. Тризуб —	**5.00**
Відділ ім. О. Кобилянської — Вінніпег, Ман. —	**25.00**
Відділ ім. Лесі Українки — Лак Ла Біш, Алта. —	**5.00**
Відділ ім. О. Кобилянської — Сондавн, Ман. —	**15.00**
Відділ ім. О. Кобилянської — Мелвил, Саск. —	**25.00**

ПРИДБАЛИ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Добр. М. Керніцька, Виндзор, Онт. —	5
Пані А. Погранична, Наягара Фалс, Онт. —	5
Пані Марія Герман, Йорктон, Саск. —	3
Пані Марія Білоус, Давфин, Ман. —	3
Пані Анна Фаріон, Шортдейл, Ман. —	1
А. Павлик, Вінніпег, Ман. —	1
А. Григорчук, Етелберт, Ман. —	1
М. Іванець, Брентфорд, Онт. —	1
О. Трач, Альвена, Саск. —	1
Г. Клюфас, Редватер, Алта. —	1
Добр. К. Квасницька, Лашін, Кве. —	1
Н. Заболотна, Редфілд, Саск. —	1
А. Конічковська, Содборі, Онт. —	1
Марія Зипчен, Гефорд, Саск. —	1
А. Євчук, Давнесвю, Онт. —	1
П. Залузна, Лак Ла Біш, Алта. —	1
С. Пауш, Едмонтон, —	1
М. Кінар, Гемилтон, Онт. —	1
Г. Козак, Гемилтон, Онт. —	1
Е. Охітва, Скарборо, Онт. —	1
С. Олянська, Монтреал —	1
В. Марадин, Транскона, Ман. —	1
О. Завісляк, Вінніпег —	1
А. Грицак, Овкборн, Ман. —	1

M. Gingera LL.B.

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК і НОТАР

633 Portage Ave., Winnipeg 2

Tel. SP 2 - 0335

Fort Motel Battleford's Newest

Fort Motel Battleford's newest pleasantly located at the junction of highways 5—40—4 West. Spacious grounds fully modern single, double & family units with: Kitchenette, T.V. phones, swimming pool. Adjacent to Esso and restaurant. Reservation accepted by letter or wire. Ph. 937-2651 Battleford, Sask.

FORT LODGE — Under same management Suites rented — yearly, monthly or weekly.

For the "REST" of your life

Stay at the

AUDITORIUM HOTEL

North Battleford, Sask. Phone 445-2456

Elevator service, free parking for guests. Restaurant.

D. G. LUTZAK, Mgr.

RELAX MRS. HOUSEWIFE!

Enjoy a visit in our coffee shop while shopping. No need to bake this weekend, just phone or stop in. We'll have a wonderful array of cakes, cookies, pies and pastries.

HARRY'S BAKERY

Phone: 2 - 2343 **Kamsack, Sask.**